

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI
DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN İKİ DİLLİLİK, İKİ DİLLİ
ÇOCUKLAR VE İKİ DİLLİ EĞİTİM İLE İLGİLİ İNANÇLARININ
İNCELENMESİ**

Emine Hafsa OTURAK

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Şaziye SEÇKİN YILMAZ

İSTANBUL-2021

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI
DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN İKİ DİLLİLİK, İKİ DİLLİ
ÇOCUKLAR VE İKİ DİLLİ EĞİTİM İLE İLGİLİ İNANÇLARININ
İNCELENMESİ

Emine Hafsa OTURAK

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Şaziye SEÇKİN YILMAZ

İSTANBUL-2021

ÖZET

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN İKİ DİLLİLİK, İKİ DİLLİ ÇOCUKLAR VE İKİ DİLLİ EĞİTİM İLE İLGİLİ İNANÇLARININ İNCELENMESİ

Bu çalışma iki dilli çocuklar ve iki dilli eğitim açısından önemli görünen okul öncesi dönemde iki dillilik hakkında öğretmen inançlarını incelemektedir. Dil ediniminde iki dilli çocukları desteklemenin iki dillilikle ilgili tutum ve inançlardan etkilendiği bilinmektedir. Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olan kişilerin iki dillilik, iki dilli çocuklar ve iki dilli eğitim ile ilgili inançlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Öğretmenlerin iki dillilik ile ilgili inançlarının belirlenmesi ve demografik değişkenlerle olan ilişkisini incelemek amacıyla yapılan araştırmada, 5'li likert ölçeği ile yanıtlamaları istenen anket soruları ve demografik bilgileri içeren sorular kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında, Garrity, Aquino Sterling, Van Liew ve Day tarafından 2016'da geliştirilen "İki dilliliğe Yönelik İnançlar Anketi" (Beliefs about Bilingualism Survey) kullanılmıştır. Garrity ve ark. tarafından alanyazında iki dilliliğe ilişkin inançların belirlenmesi amacı ile yürütülen çalışmalarında geliştirdiği ve kullandıkları ölçektir. Betimsel ve açıklayıcı araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcılara sosyodemografik form ve iki dillilik, iki dilli eğitim ve iki dil gelişimi ile ilgili 21 soruluk anket ile çevrimiçi olarak iletilerek veriler toplanmıştır. Verilerin toplanmasının ardından, SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) v24 sürümüyle veriler analiz edilmiştir. Öğretmen inançlarının demografik değişkenlere bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı ölçüde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların iki dilliliğin bilişsel, akademik, sosyal ve kültürel bakımdan avantajlı olduğuna inandıkları görülmektedir. Ancak, iki dillilik dil gelişimi ile ilgili sorularda yanıtların eşit dağılması, iki dillilik dil gelişimi çalışmalarının ve buna bağlı olarak bu konuda olumlu tutum geliştirmenin önemli olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk döneminde iki dillilik, Erken çocukluk döneminde öğretmen inançları, İki dilli çocuklar, İki dilli eğitim, Okul öncesi eğitim

ABSTRACT

EXPLORING PRESCHOOL TEACHERS' BELIEFS ABOUT BILINGUALISM, BILINGUAL CHILDREN AND BILINGUAL EDUCATION

This study examined teachers' critical beliefs about bilingualism in the preschool period for bilingual children and bilingual education. It is known that supporting bilingual children in language acquisition can be influenced by attitudes and beliefs about bilingualism. In this study, it was aimed to determine the beliefs of people who graduated from preschool teaching and child development departments about bilingualism, bilingual children and bilingual education. Instruments of the study involved a 5-point Likert scale and additional questions about demographic information of participants in the study where teachers' critical beliefs about bilingualism and their relationship with demographic variables were investigated. Data were collected through 'Beliefs about bilingualism survey' developed by Garrity Aquino Sterling, Van Liew ve Day in 2016. It is a scale developed and used by Garrity et al. in their studies conducted to determine beliefs about bilingualism in the literature. Descriptive and explanatory research methods were used in the study. Data were collected via online distribution of the sociodemographic form that is composed of 21 questions about bilingualism, bilingual education and bilingual development. After the data collection, they were analyzed on SPSS (Statistics Package for Social Sciences) v24. It was concluded that teachers' beliefs differed significant depending on demographic variables. It is discovered that the participants believe that bilingualism is advantageous in terms of cognitive, academic, social and cultural aspects. However, the equal distribution of answers in questions about bilingual language development demonstrate that it is important to study bilingual language development to develop a positive attitude on this issue.

Keywords: Bilingualism in early childhood, Teachers' beliefs in early childhood, Bilingual children, Bilingual education, Pre-school education

TEŞEKKÜR

BaŐta tez danıŐmanım Dr. Öğr. Üyesi Şaziye SEÇKİN YILMAZ, Üsküdar Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ahmet KONROT, Dr. Öğr. Üyesi Evrim GERÇEK ve Akdeniz Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi A. Emel SARDOHAN YILDIRIM olmak üzere yüksek lisans tezimde bana destek olan sevgili arkadaşlarım Yasin ARSLAN'a ve AyŐe Fatma ÇELİK YILDIRIM'a ve yardımı dokunan herkese çok teşekkür ederim. Yapılan bilimsel araştırmanın alan yazına katkı sağlamasını ve gelecek araştırmalar için yol gösterici olmasını temenni ederim.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim

28.06.2021

Emine Hafsa OTURAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. İki Dillilik Tanımı	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. İki Dillilik Sınıflandırması.....	3
2.2. İki Dilli Olma ve Yabancı Dil Öğrenmenin Farkı	4
2.4. İki Dillilik ile İlgili Teoriler	5
2.5. İki Dillilik Araştırmalarının Önemi	6
2.6. İki Dilli ve Tek Dilli Çocuklarda Dil Gelişimi	7
2.7. İki Dillilik ve Yürütücü İşlevler.....	9
2.8. İki Dilli Çocuklarda Kısa Süreli Bellek ve Çalışma Belleği	11
2.9. İki Dillilik ve Sosyoduygusal Gelişim.....	11
2.10. İki Dilli Çocukların Eğitimi	12
2.11. İki Dillilik ile İlgili Tutum ve İnançlar	14
2.12. Türkiye’de İki Dillilik Çalışmaları	15
3. GEREÇ VE YÖNTEM	18
3.1. Araştırmanın Tipi.....	18
3.2. Araştırmanın Modeli.....	18
3.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	18

3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	18
3.5. Veri Toplama Araçları	19
3.6. Verilerin Analizi	20
4. BULGULAR.....	22
4.1. İki Dillilik, İki Dilli Eğitim ve İki Dil Gelişimi ile İlgili İnançlara İlişkin Bulgular	20
4.2.1. Yaş ve inançlar.....	24
4.2.2. Cinsiyet, eğitim durumu ve inançlar	20
4.2.3. Mesleki deneyim ve inançlar	20
4.2.4. İki dillilikle ilgili ders alma durumu ve inançlar	25
4.2.5. İki dilli çocuklarla çalışma durumu ve inançlar.....	20
4.2.6. Yurtdışında yaşama ve inançlar	20
4.2.7. İkinci bir dil bilme ve inançlar.....	20
4.2. Demografik Değişkenler ve İki Dilliliğe İlişkin İnançlar Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	20
5.TARTIŞMA.....	29
5.1. Sosyodemografik veriler ile iki dillilik inançlarının ilişkisi	35
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	39
KAYNAKLAR	40
EKLER	45
Ek 1. Demografik Bilgi Formu	45
Ek 2. İki dillilik, İki dilli eğitimi ve İki dil öğretimi İnançları Anketi.....	48

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri	19
Tablo 2: Katılımcıların iki dilli eğitim ve iki dil edinimi/gelişimi hakkındaki inançları	22

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

GDB : Gelişimsel Dil Bozukluğu

KEH : Kümülatif Etkiler Hipotezi

SED : Sosyoekonomik Düzey

1. GİRİŞ

1.1. İki Dillilik Tanımı

İki dillilik; ebeveynlerin farklı dilleri konuştuğu, anadili farklı olan bir ülkede yaşayan veya göç eden ailelerde ve diğer koşullarda çocukların iki farklı dilin uyarılarıyla büyüdüğü yaygın bir durum olarak tanımlanabilmektedir. İki dillilik dünyanın büyük çoğunluğunda göç, eğitim ve ev ortamı gibi farklı sebeplerle deneyimlenmektedir. Yaygın bir durum olarak kabul edilmektedir ve bu yaygınlık, iki dilli olmanın belirgin bir zorluk olmaksızın gerçekleşebildiğini göstermektedir. Ancak, iki dillilik üzerine uzlaşma sağlanmış bir tanım henüz bulunmamaktadır ve iki dilin edinimi farklı bağlamlarda gerçekleşebilmektedir (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014).

İki dillilik genellikle, iletişim sırasında birden fazla dile ulaşma ve kullanma becerisi olarak da tanımlanmakta ve dilin beyin ve biliş ile güçlü bir bağ kurarak düşünülmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Soh, Azman ve Ho, 2020). İki dilli ya da çok dilli bireyler, anadillerinden farklı olarak bir veya birden fazla dili edinmeleri ve kullanmaları nedeniyle çok kültürlü olarak da tanımlanmaktadır (Saydı, 2013). Erken iki dillilik gelişimi, okul öncesi dönemde aynı anda ve sıralı olarak gerçekleşebilmektedir. İki dil ediniminde üç faktör etkilidir: Birey, aile ve toplum. Bazı bireysel faktörlere örnek olarak, kişilik, cinsiyet, motivasyon, entelektüel yetenek, dile maruziyet yaşı ve doğum sırası gibi etkenler verilebilmektedir. Ailenin dil yeterliliği, dil kullanım oranı, sosyoekonomik düzey (SED), ailenin iki dillilik tutumu ise aile faktörüne bazı örnekler olarak verilirken; toplumla ilgili bazı etkenler ise topluluk ve azınlık diline tutumlar, toplumsal bağlamda (örneğin, okulda) gerçekleşen iki dillilik desteği ve bu desteğin seviyesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Rodriguez, 2015).

İki dillilik edinimi tipik olarak transfer, sessiz (silent) periyot, kod-değişimi ve dil kaybı süreçlerini içermektedir. Daha az önyargı içeren ve uygun eğitim için kültürel ve dilsel olarak farklı/çeşitli (diverse) olan çocukların iki dillilik edinimi çeşitlerini ve edinim etmenlerinin ayrıntılı olarak araştırılması ve eğitimciler tarafından bilinmesi gerektiği düşünülmektedir (Roseberry ve Hedge, 2006). İlk aşamada, çocuklar genellikle anadillerini veya ev dillerini kullanırlar. Çocuklar sessiz kalmayı veya kendi anadillerinde konuşmayı tercih edebilirler. İkinci aşama ise, çocukların sözel olmayan

iletişim kullanımının ortaya çıkması ile devam etmektedir. Bu aşama, aynı zamanda ikinci dilin kodunun çözümlendiği aşama olarak gerçekleşmektedir. Üçüncü aşamada, ocuk telegrafik bir konuşma ile yeni dili yavaş yavaş kullanmaya başlamaktadır. Çoğunlukla kalıp/rutin ifadeler ve duyduklarını tekrar etmesiyle karakterize bir konuşma karşımıza çıkmaktadır. Son aşamada ise, dil kullanımı karmaşık bir yapıya doğru değişmektedir ve ocuk, dilin sözdizimi sistemini anlamaya başlamaktadır. Bu aşamaların gelişmesinde bireysel farklılıklar bulunmaktadır (McLaughlin, 1995).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. İki Dillilik Sınıflandırması

İki dillilik türlerinin bilinmesi, dilsel çeşitlilik ve bozukluk arasındaki ayrımın yapılabilmesi için önemlidir. İkidillilik, eş zamanlı ve ardışık olmak üzere araştırmacılar tarafından ikiye ayrılmaktadır. Bebeklik döneminden itibaren iki dile maruz kalma ve aynı zaman diliminde edinim sürecinin gerçekleşmesi ‘Eş zamanlı iki dillilik’ olarak adlandırılmaktadır. Doğal iletişim ortamında iki dil edinimine erken çocukluk döneminde başlanmaktadır (Roseberry ve Hedge, 2006). Erken çocukluk dönemi, araştırmacılar tarafından yaşamın ilk 2-3 yılına kadar olarak kabul edilmektedir (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014 ve McLaughlin, 1995). İkinci tür olan ‘Ardışık iki dillilik’ ise kendi içinde çeşitli seviyeler ve oranlar içermektedir (Roseberry ve Hedge, 2006). İkincil dil, genellikle resmi bir ortamda (örneğin, okul vb.) ilk dilin edinimi gerçekleştiikten sonra öğrenilmeye başlanmaktadır. Her iki dilde eşit yeterlilik gösterenler olduğu gibi, baskın bir dile sahip olanlar da bulunmaktadır (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014).

Bir başka sınıflandırmaya göre, çocuklarda olası üç tür iki dillilik edinimi gerçekleşmektedir. Bunlar, uluslararası evlilik ile anne ve babanın iki farklı dili konuşması, göç eden ailelerde iki dillilik ve zorunlu bir sebep olmaksızın ebeveynlerden birinin farklı bir dil konuşması (yerli olmayan iki dillilik) olarak sınıflandırılabilir. Yerli olmayan iki dillilik, toplumda kullanılan ve ailenin aynı dili konuştuğu ama bir ebeveynin kasıtlı olarak anadilinden/birincil dilinden farklı bir dilde konuşması olarak tanımlanmaktadır. İki dilliliğin bu türü, çocukların iki dilli olmasının popüler olması sebebiyle tercih edilebilmektedir (Romanowski ve Jedynak, 2018). Ailelerin iki dilli çocuklar yetiştirmeyi tercih etmelerinin ve iki dillilik sürecini desteklemelerinin sebebi, araştırmalara göre, iki dilliliğin akademik, sosyal ve ekonomik avantajlarının olması veya azınlık dili ve kültürünün devamı gibi çeşitli sebeplerle olabileceği savunulmaktadır (Rodriguez, 2015). Bu durum, çocuğu desteklemek için bazı stratejiler gerektirmesi ve potansiyel bazı riskleri bulunması bakımından önemli görülmektedir. Burada önemli olan iki dilin uyaranlarına çocuğun yeterince maruz kalması, beklentilerin belli bir düzeyde olması ve ikinci dilin

girdilerinin istikrarlı şekilde sağlanması olarak görülmektedir (Romanowski ve Jedynak, 2018).

2.2. İki Dilli Olma ve Yabancı Dil Öğrenmenin Farkı

İkinci bir dil konuşan kişi ile ‘iki dilli’ olarak tanımladığımız kişileri ayırt etmek için kullanılan çeşitli ölçütler bulunmaktadır. Yalnızca nesnel ve ampirik nedenler\gerekçeler ile ikiye ayırmak zor olabilmektedir. Ayırım yapabilmek için araştırmacıların dikkat ettiği bazı ölçütler bulunmaktadır. Bunlar, dil edinim bağlamı (iki dili de doğal bir ortamda (örn. evde) mı edindi yoksa kurumsal bir ortamda (örn. okulda) mı?), edinim yaşı (erken çocukluk döneminde mi yoksa bir dili erken çocuklukta edinirken diğerini ergenlik ve yetişkinlikte mi?), yeterlilik seviyesi (sınırlı konu aralıklarında, temel veya düşük seviyede bir söylem mi üretiyor yoksa çeşitli konularda daha karmaşık ve sofistike söylemler üretebiliyor mu?), kimlik ve “yerli” veya “yerli-benzeri” nitelikler (her iki dilin konuşmacısı olarak kendini tanımlıyor mu, diğer “grup-ıç” konuşmacılar onun iki dilin konuşmacısı olarak görüyor mu?), telaffuz, dilbilgisi, leksikal kullanım, pragmatik kalıplar, üslup ve söylemsel olarak sesi ve davranışları yerli (native) bir izlenim mi veriyor yoksa yabancı ya da yerli olmayan bir izlenim mi uyandırıyor?) gibi konular karşımıza çıkmaktadır. Son iki ölçüt nesnel olmaya daha uzak olduğundan ve bu ölçütlerle değerlendirmek istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarabileceği için ilk iki soruya cevap aramak ve bu ölçütlere göre çıkarımlar yapmak araştırmacılar tarafından daha çok tercih edilmektedir. Bu ölçütlerin deneysel gözlem ve analiz açısından daha uygun olması araştırmacıların daha sık tercih etmesinin bir nedeni olmaktadır (Van Deusen-Scholl ve May, 2017).

İki dillilik ile ilgili çok çeşitli tanımlamalar ve çeşitlilikler bulunmakla birlikte dünya genelinde iki veya daha fazla dili farklı oranlarda kullanan birçok insan olduğu ve konu ile ilgili çalışmaların önemi araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir. Önemi bilinmesine rağmen tek dillilik çalışmalarına göre, iki dillilik konusunun kapsamlı olarak incelenmesinin eksik kaldığını görmekteyiz. İkidilli olarak kabul edilen gruba dâhil olma ölçütlerinin belirsizliği ve diğer olası faktörlerin araştırma sonuçları arasında tutarsızlık oluşturması nedeniyle yapılacak yeni çalışmaların konunun detaylı olarak anlaşılmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir (Richie ve Bhatia, 2006).

2.4. İki Dillilik ile İlgili Teoriler

Zayıf bağlantılar hipotezine (weaker links hypothesis) göre, dilin kullanımına ve pratiğine bağlı olarak beyinde formlar ve kavramlar arasında daha güçlü bağlantılar oluşmaktadır. İki dilli olan çocuklar her bir dilde daha az pratiğe sahip olmalarından dolayı bu bağlantıların daha zayıf olmasına neden olmaktadır. Bu teori, iki dilli çocukların resimleri isimlendirmede tek dilli çocuklara göre, baskın olan dil kullanılsa da, daha yavaş oldukları bulgusunu açıklamak için kullanılmaktadır (Kubota ve ark., 2020).

İki dillilik ile ilgili araştırmalar temelde, iki dillileri sınıflandırmada uygun yöntemler bulmaya ve iki dile dair davranışlarını, dil seçimi ve kullanımını, belirlemeye dair olmak üzere ikiye ayrılabilir. Tek dil ve iki dil ediniminin benzerlik ve farklılıklarını araştıran bazı çalışmalar bulunmaktadır. İkidilli çocuklar tek bir dil sistemi yerine iki farklı dil sistemi edinirler. İki dilli çocuklarda dil edinimi sırasında iki dilin birbirine karışması, yetişkinlerde kod değiştirmeden farklı olarak ortaya çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar, bu durumun iki dil sisteminin ayrı ayrı değil tek bir sistem şeklinde edinilmeye başladığının bir göstergesi olduğunu savunmuşlardır. Ancak, farklı görüşler mevcuttur. Bazı araştırmacılar iki dilli çocuklar ile tek dilli çocukların benzer dil edinim süreçlerinden geçtiklerini savunmaktadır. İki dilin karışması ise, iki dilli çocuklar için tek bir nedene bağlı olarak ortaya çıkmamaktadır. İki dillilik çeşitlerine, baskın olan dile, dilin yeterliliğine ve diğer faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir (Cantone, 2007).

İki dilli çocuklarda dil bozukluğunun tipik gelişim gösteren çocuklardan ayırt edici özelliklerinin neler olduğu yapılan son araştırmalarda üstünde durulan bir konu olmaktadır. Kümülatif Etkiler Hipotezi - KEH (Cumulative Effects Hypothesis-CEH)'e göre, dışsal kompleks etkiler (iki dillilik) ve içsel dilsel süreçler\zorluklar (Gelişimsel Dil Bozukluğu - GDB) birleşerek etki ederler. Diğer bir deyişle, bu teoriye göre iki dilli GDB'li çocuklar için dil edinim sürecinin son derece zor olduğu ve bu çocukların, tek dilli GDB'li ve tek dilli tipik gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştırıldığında, dezavantajlı bir konumda oldukları ve ekstra dil öğrenme güçlükleri yaşamalarının muhtemel olduğu savunulmaktadır. Ancak, farklı dil kombinasyonlarında yapılan çalışmalar, bu teoriyi doğrulamamaktadır. Çoğu araştırma sonucu, KEH'e göre yapılan tahminlerle uyumlu bulunmamaktadır ve aynı çocukta iki dillilik ve GDB görülmesi

çifte gecikme ve kümülatif bir etkiye sebep olmamaktadır. Benzer sonuçlar Alman-İtalyan iki dilli ve GDB'li çocuklarda 4-7 yaş grubunda bulunmaktadır ve kümülatif bir etki görülmemektedir (Scherger, 2018).

2.5. İki Dillilik Araştırmalarının Önemi

İki dillilik sanılanın aksine yaygın bir durumdur ve dünya genelinde insanların yarısının iki veya daha fazla dil konuştukları tahmin edilmektedir. Dünya çapındaki bu yaygınlık sebebiyle, iki dillilik bilişsel bilimde araştırma alanı olarak genişlemektedir ve iki dillilik avantajları ve dezavantajlarıyla daha önemli bir konu haline gelmektedir (Crivello ve ark., 2016). İki dillilik tipik gelişim gösteren popülasyonda olduğu gibi özel gereksinimli popülasyonda da yaygındır (Boerma ve Blom, 2020; Choo ve Smith, 2020 ve Hirai ve ark., 2021). Bu durum dil ve konuşma gelişiminde etkili olan süreçlerin anlaşılması ve uygun bir terapi programı hazırlanması açısından önemli görülmektedir. İki dillilik inançlarını anlamak ve bu inançların arkasında yatan nedenleri belirlemek iki dilli uygulamaların ve eğitimin gelişmesinde önem kazanmaktadır (Kritikos, 2003).

Tipik gelişim gösteren iki dilli bir çocuk ile tek dilli bir çocuğun gelişimde izlediği seyrin bilinmesi çocukların eğitimi konusundaki yaklaşımları etkileyebilmektedir. Öğretmenlerin sınıftaki kararlarını anlamada öğretmen inançlarını bilmek gerekmektedir (Haukås, 2016). Erken dönem dil ediniminin önemi düşünüldüğünde özellikle okul öncesi öğretmenlerinin iki dillilik ile ilgili inançlarının belirlenmesi bu nedenle önemli görülmektedir.

İki dillilik yabancı bir dil öğrenmekten farklı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Van Deusen-Scholl ve May, 2017), dolayısıyla iki dil edinimi konusunda çocukları desteklemenin ve en uygun strateji ve eğitim yönteminin kullanılmasının çocuğun dil gelişim sürecinde göz önüne alınması gerektiğini söyleyebilmekteyiz (Romanowski ve Jedynak, 2018). Olası strateji kullanımları ve dil gelişimi desteklerinin uygun olarak sağlanabilmesi için dil ve konuşma terapistlerinin, okul öncesi öğretmenlerinin, ailenin/bakıcıların ve çocuklarla çalışan diğer uzmanların işbirliği yapmasının önemli olduğu görülmektedir. Dil ediniminde çocukları desteklemenin iki dillilikle ilgili tutum ve inançlardan etkilendiği bilinmektedir. Bu konuda alanyazında sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır ve yapılacak yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

2.6. İki Dilli ve Tek Dilli Çocuklarda Dil Gelişimi

İki dilli ve tek dilli çocukların dil edinim süreçlerinin benzer olduğu ve iki dilli olmanın dil gelişiminde bir gecikme meydana getirmediği bilinmektedir ve çeşitli araştırmalar ile desteklenmektedir (Taeschner, 2012). İki dilli çocuklar iki ayrı dil sistemi edinmelerine rağmen edinme süresi ve aşamalarında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bilgiden yola çıkarak iki dilliliğin bir dil ve konuşma gecikmesine yol açmadığı sonucuna varabilmekteyiz. Fakat dil edinmede ve kullanımında, tek dilli çocuklardan, farklı stratejiler kullandıkları bilinmektedir (Uzundağ ve Küntay, 2017). Özetle, tek dil ve iki dil edinimi benzer süreçler içermektedir. Ancak, iki dil ediniminde bu sürecin bazı özel uyarlamalar gerektirdiği söylenebilmektedir (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014).

Dil gelişimindeki farklılıklar beyin görüntüleme çalışmaları ile de desteklenmektedir. Tek dil ve iki dil gelişiminde beyin yapılarındaki farklılıklar olduğu bilinmektedir. Ayrıca, son zamanlarda yapılan bir çalışma gelişimsel olarak iki dilliliğin beyin gelişimini deneyime bağlı olarak değiştirdiğini savunmaktadır. Araştırma bulgularına göre, beyindeki beyaz ve gri maddenin yapı ve işlev bakımından gelişimsel olarak farklılaştığı belirtilmektedir (Pliatsikas ve ark., 2020).

Tek dil ve iki dil edinimi ile ilgili temelde nicel ve nitel iki farklılık bulunmaktadır. Nicel farklılık, tek dilden farklı olarak, iki dil ediniminde iki farklı dilsel kod (iki farklı fonem seti, leksikon ve dilbilgisel sistemi) edinmeyi veya öğrenmeyi gerektiriyor olmasıdır. Nitel farklılık ise, bazı özel durumlarda iki dillilerin, tek dillilerin aksine, performans gösterdikleri iki farklı tipte konuşmayı fark etme ve ayırt etme becerilerini geliştirmeye ihtiyaç duymalarıdır. Dil edinimi analizinde ve dolayısıyla dil gelişimi ve eğitiminde, iki dil ve tek dil ediniminde bu farklılıkların dikkate alınması gerekmektedir. Dil ayrımı, iki dilli çocukların yaşayabileceği potansiyel bir zorluk olmasına rağmen iki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişimlerinde belirgin bir farklılık oluşturmamaktadır (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014).

İki dil ediniminde dil ayrımı bir engel teşkil etmemekle birlikte bu durum, iki dil ediniminin dil edinimini etkilemediğini göstermemektedir. Dil ediniminde iki temel husus bulunmaktadır: Fonem repertuarı ve kelime öğrenimi. İlk kategori olan fonem

repertuarı ve fonetik sistem tek dilli bir çocukta yaşamın ilk yılının ikinci yarısında oluşmaktadır. Çocuklarda bağlamda bulunmayan konuşma seslerine olan hassaslık zaman içinde azalmaktadır. Bu durum tek dilli ve iki dilli çocuklarda aynı zaman dilimi içerisinde gerçekleşmektedir. Ancak, iki dilli çocuklarda iki farklı dilin fonem repertuarının geliştiğini söyleyebilmekteyiz (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014).

İkinci bir farklılık ise, kelime öğrenimidir. Bağlamı kelime formuna dönüştürme ve kelime formuna karar vermede iki dillilik deneyimi etkilenmektedir. Kelime formlarındaki özellikleri (örneğin, 'rt' sesleri İngilizce'de kelimenin başına gelemez ama sonuna gelebilir.) Araştırmalar göstermektedir ki, bebekler yaşamın ilk yılının ikinci yarısından itibaren (6 aylık ve sonrasında) bu özelliklere duyarlı hale gelmektedirler. Yapılan bir araştırmaya göre, 9 aylıktan sonra bebekler kendi anadillerinde seslerin dizilimini diğer dillerden ayırabilmektedirler. İki dilli ve tek dilli çocukları karşılaştıran bir araştırmada, 10 aylık bebeklerde kurallı ve hatalı kelime sonlarını ayırt etmede iki grup benzer performans sergilemektedir. Ancak, baskın olmayan dillerinde kıyaslandıklarında, tek dilli çocuklar ayırt etme yeteneklerinde anlamlı ölçüde ileride bulunmuşlardır. Bu sonuçlardan yola çıkarak, maruz kalma süresinin ve dildeki yeterliliği önemli bir belirleyici olarak görülmektedir (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014).

Beyin görüntüleme çalışmaları da iki dillilik çalışmalarında, dil gelişiminde kullanılan nöral bağlantıların (sol perisilviyan bölgede ve korteks altı bazı bölgelerde) benzerlik gösterdiğini, benzer nöral yollar kullanıldığını göstermektedir. Fakat iki dilli kişilerde işlevsel olarak özelleşmiş bazı beyin bölgelerinin olduğu görülmektedir. Nöral bağların derecesi, ikincil dilin yeterliliğine ve ikinci dile maruz kalma yaşına bağlı olarak değişmektedir. Bu çalışmalarda, iki dillikle ilgili yapılan diğer çalışmaları desteklemektedir. İki dillilik araştırmalarından yola çıkarak, etkileyen unsurları ve iki dil gelişiminde dikkat edilmesi gerekenleri sıralayabilmekteyiz. Maruz kalma yaşı ve miktarı (buna bağlı olarak her iki dilin dört farklı alanında yeterlilik- anlama, konuşma, okuma ve yazma), dili öğrenme motivasyonu, öğrenme deneyiminin tipi, iki dilin benzerlik seviyesi gibi değişkenler bulunmaktadır. Bu doğal çeşitlilikler, yapılan araştırmalarda homojen bir grup bulmayı zorlaştırmaktadır. Bununla beraber, araştırmaları birbiriyle kıyaslamak ve ortak bir sonuç çıkarmak zorlaşmaktadır. Diğer bir konu ise, bazı kişilerin ikinci bir dili öğrenme yeteneğinin bireysel olarak diğer kişiye göre (bireysel çeşitlilikler ve dil öğrenme yatkınlığı) farklı olmasıdır. Ayrıca,

sosyoekonomik durum ve göç diğer bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır ve dil gelişimini etkilemektedir. Amerika'da iki dillilik sıklıkla düşük sosyoekonomik durum la ilişkilendirilmektedir ve iki dil eğitimi dezavantajlı çocuklar için mevcuttur. Bu gibi durumlar dolayısıyla net bir yorum yapmak zorlaşmaktadır (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014).

Okul çağındaki otizm tanısı almış olan iki dilli ve tek dilli çocuklarda leksikal ve dilbilgisel becerilerin karşılaştırıldığı bir çalışmada morfolojik ve kelime dağarcığı standardize ölçümlerle karşılaştırılmıştır. Araştırmaya göre, iki dilli otizmliler çocuklar ve tek dilli otizmliler çocuklar, önceki çalışmaların bulgularına tutarlı olarak, benzer sonuçlar almışlardır. Bu bilgilere dayanarak, otizmliler çocuklarda erken dil gelişimine iki dilliliğin olumsuz bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, son zamanlarda yapılan çalışmalar göstermiştir ki okul çağında bulunan, iki dilli otizmliler çocuklar ve iki dilli tipik gelişim gösteren çocuklar benzer dil gelişim süreçlerinden geçmektedirler (Gonzalez-Barrero ve Nadig, 2019).

2.7. İki Dillilik ve Yürütücü İşlevler

Araştırmacılar, iki dilli çocukların seçici dikkat ve bilişsel esneklik görevlerinde bazı bilişsel avantajlar olduğunu düşünmektedirler. Bu görevler, dikkat bir alana odaklanmışken yanıltıcı/çeldirici diğer uyaranları bastırmaya dayanmaktadır. Çatışan iki çeşit görev verildiğinde bu mekanizmalar kullanılmaktadır. Bu tür faydalar, çatışan dikkat talepleri (çatışan görevler) verildiğinde belirgindir. Ancak, yanıt bastırma ya da gecikme görevlerinde ise bir farklılık görülmemektedir (Crivello ve ark., 2016).

Dil kontrolü ile yürütücü işlev kontrolü arasında pozitif ilişki bulan çalışmalar bulunmaktadır. Yapılan son çalışmalar bu ilişkinin tek yönlü olmaktan ziyade iki yönlü şekilde birbirini etkileyen bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu konuyla ilgili yapılmış olan boylamsal bir çalışmada, 7-13 yaş arasındaki iki dilli çocukların -Japonca ve İngilizce- yönetici işlev kontrolü ve iki dillilik deneyimlerinin dil kontrolünü tahmin edip edemediği araştırılmıştır. İkidilli çocuklar, iki dili etkili bir şekilde ayrı tutmaktadırlar ve dil kontrolü, iki dilli çocukların bir dili kullanırken diğer dili bastırma yetenekleri olarak adlandırılan bir fenomendir. Baskın olan dil ortamına, Japonca konuşulan ortama, geri döndüklerinde bir yıl süre ile takip edilerek değişen iki dillik

deneyimleri ve Simon testi ile yönetici işlevleri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, çocukların dil kontrolü ve yönetici işlev kontrollerinde pozitif bir ilişki bulunmuştur (Kubota ve ark., 2020).

Yürütücü işlevlerle ilgili yapılan çalışmalar iki dillilik faktörünün avantajlı olduğunu ortaya koysa da, araştırmalar tutarlı görünmemektedir. Yapılan bazı araştırmalar tek dilli ve iki dilli çocukların yürütücü işlev becerileri arasında fark bulunmadığını göstermektedir. İki dilli çocuklarda bilişsel avantajların sağlam olduğunu ama bu avantajların ortaya çıktığı yaş dönemiyle ilgili sınırlı sayıda kanıt bulunmaktadır. En yaygın açıklama, iki dilli çocukların her iki dilin beyinde aktif olması sonucu, hedef dile odaklanmak ve ikinci dili bastırmak için yürütücü işlevlerin sürekli olarak kullanılması olarak karşımıza çıkmaktadır. İki dilli çocuklar dilbilimsel bağlamlarda dikkatlerini dil sistemleri arasında sürekli olarak yönlendirmektedirler. Böylelikle, iki dilli çocukların yürütücü işlev becerilerinin geliştiğini söyleyebilmekteyiz. Araştırmalarda seçici dikkat ve ket vurma (inhibitory control) ile ilgili becerilerin erken dönemde yürütücü işlev kullanımının yoğun olmasına bağlı olarak iki dilli olma avantajı olduğunu göstermektedir (Crivello ve ark., 2016). SED ve iki dilliliğin yürütücü işlevlerdeki etkisi bilinmektedir. Düşük SED’de erken çocukluk döneminde yürütücü işlevleri, yüksek SED’e göre, dezavantaj oluşturduğu bilinmektedir. Bu iki değişkenin (SED ve iki dillilik) birbiri ile ilişkisini araştıran güncel bir boylamsal çalışmaya göre, imkânlardan yoksun çocuklar (düşük SED) arasında iki dillilik, yürütücü işlev ve öz düzenleme davranışlarının zenginleşmesine katkı sağlamaktadır. Özetle, iki dillilik erken çocukluk döneminde yürütücü işlevlerdeki ve özdüzenleme davranışlarındaki sosyoekonomik eşitsizlikleri daraltmaktadır (Hartanto ve ark., 2019).

Valian (2015), dil ve zihin arasındaki ilişkinin iki dillilik ve biliş aracılığıyla açıklanabileceğini ortaya koymuştur. İki dillilik deneyiminin bilişsel olan etkileri özellikle de dil performansına etki eden yürütücü işlevler konusuna açıklık getirmek için dil işleme ve iki dillilik süreçlerinin araştırılmasındaki öncelikli amaçlardan olmaktadır (Soh ve Azman, 2020). Araştırmalar, erken iki dillilikte bilişsel esneklik, metalinguistik farkındalık ve yürütücü işlevlerin olumlu ve anlamlı şekilde farklılaştığını göstermektedir (Rodriguez, 2015).

2.8. İki Dilli Çocuklarda Kısa Süreli Bellek ve Çalışma Belleği

Kısa süreli bellek, çalışma belleği ölçümleri ve yeni kelime öğrenme görevlerini içeren, 5-7 yaş aralığında 36 İngilizce konuşan tek dilli çocuk ve 46 İngilizce-İspanyolca konuşan iki dilli çocukla yapılan bir araştırmada, tek dilli çocuklar kısa süreli bellek ölçümünde iki dilli çocuklara göre daha iyi performans göstermişlerdir. Ancak çalışma belleği ve yeni kelime öğrenme görevlerinde gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca, iki dilli grupta kelime bilgisi becerisi ve SED, tek dilli gruba göre, işlem temelli ölçümleri daha iyi yordamıştır. Bu bulgulardan yola çıkarak, iki dilli çocukların tanınmasında kısa süreli bellek yerine sözel çalışma belleği içeren görevlerin kullanılmasının daha uygun olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, sözel çalışma belleği ölçümleri dile-özü bilgilerine ve demografik karakteristiklerine duyarlı olduğundan sınırlı klinik yararı olabileceği unutulmamalıdır (Buac ve ark., 2016).

İkidilli çocuklar, sadece bilişsel ve dilsel alanlarda değil dilin gelişimini ve kişiler arası iletişimi etkileyen diğer faktörlerden de etkilenmektedir. Çocukların gelişim sürecini etkileyebilen süreçlerle ilgili çeşitli araştırmalar bulunmaktadır ve bu araştırmalar iki dilli çocukların dil ediniminde karşılaştıkları zorlukları ve iki dil edinmenin avantajlarını daha iyi anlamamızı sağlamaktadır.

2.9. İki Dillilik ve Sosyoduygusal Gelişim

Dil edinimi ve kültür etkileşiminin ilişkisi bilinen bir konu olmakla birlikte, iki dilli çocuklarda sosyoduygusal ve kültürel olarak tek dilli çocuklarla benzerlik ve farklılıkları araştırma alanında görece yeni bir konu olmaktadır.

Kültür ve yaş değişkenlerine bağlı olarak değişebilen “özcü inançlar” (essentialist beliefs), oldukça yaygın bir akıl yürütme becerisidir. Küçük çocuklar, bu beceri ile dil edinimi sürecinde, üyeler arası benzerliklerden yola çıkarak belli bir kategoriye ait özellikler belirleyerek ve bu özelliklerin doğuştan olduğunu düşünerek akıl yürütmektedirler. Örneğin, 4-5 yaşında bir çocuğun, evlat edinilen siyah tenli bir çocuğun büyüdüğünde yine siyah tenli olacağını tahmin edebilmesidir. Çocukların bu

akıl yürütmeleri gerçeğe uyumlu özcü inançları oluşturabilse de, hatalı inançlara yol açabilmektedir. Örnek olarak, Portekizli bir ailede yetişen İngiliz bir çocuğun İngilizce konuşacağını düşünmesi yanlış inancına sahip olabilmektedirler. Tahmin edilebileceği gibi, iki dilli çocuklar bu hatalı inanca tek dilli çocuklara göre daha az yatkındırlar. Yapılan bir araştırmaya göre, yaş grubu 5-6 olan iki dilli çocukların (3 yaş itibariyle ikinci bir dile maruz kalan) tek dilli çocuklara göre özcü inançları daha düşük olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, iki dilli çocukların doğuştan geldiğine inanmak yerine deneyim sonucu öğrenilenlere inanmaya daha yatkın oldukları görülmüştür (Byers-Heinlein ve Garcia, 2015). Bu bulgular, iki dillilik konusunda bilişsel becerilerin yanı sıra sosyoduygusal ve kültürel değişiklikler de beklenebileceği konusunu gündeme getirmektedir. Öğretmen ve terapistlerin; iki dilli çocukların tek dilli çocuklarla benzerlik ve farklılıklarını bilmeleri ve bu konuya ilişkin farkındalıklarını artırmaları, çocukların eksik olabilecek yönlerini desteklemeleri ve avantajlı oldukları konularda kendilerini geliştirmelerine olanak sağlamaları açısından önemlidir.

2.10. İki Dilli Çocukların Eğitimi

İki dilli eğitim ile ilgili yapılan birçok araştırma bulunmaktadır (Aktan-Erciyes, 2019; Arteagoitia ve Yen, 2020; Dos Santos, 2019; Madarova ve Laborda, 2020 ve Mifsud ve Vella, 2018). Yapılan araştırmalar, iki dilli eğitimin dil edinimindeki önemini vurgulamaktadır. Öğretmenlerin iki dilliliğe yönelik inançları, okulun dil politikalarını ve okuldaki sosyolinguistik bağlamı etkilemektedir (Mifsud ve Vella, 2018). Tek dilli ve iki dilli okul öncesi eğitimi gören iki dilli çocukların anlatı becerilerini ve leksikon bilgilerini inceleyen araştırmalar bulunmaktadır. İki dilli çocuklar; baskın dilleri çoğunluk dilinden, yaşadıkları yerde insanların çoğunun kullandığı resmi dilden, farklı olan çocuklardır. Diğer bir deyişle, doğuştan azınlık dili edinen çocuklardır. Bu araştırmada, iki dilli çocuklar geç imersiyon (late immersion) yöntemi ile ikinci dil edinimine üç yaşlarında başlamışlardır. Araştırmada, tek dilli ve iki dilli eğitim alan çocukların anlatı becerileri ve leksikon bilgileri karşılaştırılmıştır. Araştırmaya göre çocukların çoğunluk dilini edinmelerinde iki dilli eğitimin anlatı becerilerinde ve leksikon bilgisi gelişiminde bir gecikme meydana getirmemektedir. Aksine, iki dilli eğitim çoğunluk dilindeki leksikon bilgisinin gelişimi hızlandırmaktadır. Bununla birlikte, tek dilli okullarda görülen azınlık dili girdilerinin

eksik olmasının bu dildeki anlatı becerilerini olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır (Schwartz ve Leikin, 2012 ve Schwartz ve Shaul, 2013). Okul öncesinde olduğu gibi iki dilliliğin eğitimlerinin devamında okul çağında da dil gecikmesi meydana getirmediğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır. İki dilli eğitimin (İngilizce ve İspanyolca) zararlı olmadığı aksine bilişsel ve linguistik olarak okul çağı çocuklarının gelişimine katkı sağladığı söylenebilmektedir (Madarova ve Laborda, 2020). Ayrıca, okul öncesi dönemde anlatı becerileri sonraki dönemde okul çağındaki okuryazarlık becerilerini önemli ölçüde yordamaktadır (Schwartz ve Shaul, 2013). Yapılan araştırmalarda, tek dilli ve iki dilli eğitimin iki dilli çocukların dilsel ve bilişsel becerilerini etkileyebileceği, iki dilliliğin erken dönemde desteklenmesinin ve okul çağındaki akademik becerilerin üstünde etkili olduğu ve önemli olduğu görülmektedir.

Bulgaristan'da yaşayan Türk çocuklarıyla yapılan bir araştırma ise, çocukların anadili ve çoğunluk dili edinimi ve gelişiminin ve buna bağlı olarak akademik gelişiminin tek dilli eğitimle ve öğretmenlerin dil yetkinlikleri ile bağlantılı olduğu görüşünü desteklemektedir. Tek dilli eğitimin ve anadili desteklemenin yetersiz olduğu durumların, iki dilli Türk çocukların sosyal, akademik ve iletişim becerilerinde akranlarından geri kalması ile sonuçlanabileceği bildirilmiştir (Çelik, 2020). Avrupa'da yaşayan Türk çocuklarla ilgili araştırmaların sınırlı olduğu, tarama ve durum çalışmalarının yoğunlukta olduğu ancak, deneysel çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Yapılan deneysel çalışmaların belirlenen durumların çözüme ulaştırılmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir (Sönmez, 2020).

Erken çocukluk döneminde iki dilli eğitimi destekleyen araştırmalar bulunmasına rağmen, iki dilli eğitimin nasıl olması gerektiği ve kullanılması gereken stratejiler değişkenlik göstermektedir. Ancak, ortak bazı prensipler bulunmaktadır. Bunlar, her çocuğun anadilini sürdürmesi ve geliştirmesi, çoğunluk diline tüm çocukların maruz kalması ve bunun yanında azınlık diline yeterli uyaran sağlanması, ailenin ev dilini (çoğunluk ya da azınlık dili olabilir) sürdürmesi, çok kültürlü bir ortam oluşturulması, toplumun ve ailenin iki dilli programa dahil olması ve düzenli olarak değerlendirme yapılarak stratejilerin güncellenmesidir (Milne ve Clarke, 1993). Bu eğitim programında öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. İki dillilik ve iki dilli eğitim konusunda, iki dilli çocukların bakım verenleri ve bu çocuklarla çalışan öğretmenlerin tutum ve görüşleri önemlidir.

2.11. İki Dillilik ile İlgili Tutum ve İnançlar

Yapılan araştırmalar ebeveyn ve öğretmenlerin, iki dil ediniminin erken dönemde daha kalıcı ve kolay olduğunu, iki dil gelişimini erken çocukluk döneminde desteklemenin faydalı olacağını düşündüklerini göstermektedir (Çetintaş ve Yazıcı, 2016 ve Bal ve ark., 2020). Bir araştırmaya göre, okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynler yabancı dil ve ikinci dil öğrenmeyi de iki dillilik olarak düşünmektedirler. Öğretmen ve ebeveynler evde ve okulda aktif kullanım sonucu iki dil ediniminin gerçekleşeceği görüşündedirler. Ebeveynlerin ve öğretmenlerin bilişsel, sosyal ve dil gelişimine katkı sağlayan olumlu bir iki dillilik tutumunda oldukları görülmektedir. Ancak katılımcılar iki dilin birbirine karışmasını olumsuz bir etki olarak değerlendirmektedirler (Bal ve ark., 2020). İki dillilik birçok çalışmaya göre avantaj olarak değerlendirilmiştir ama bazı durumlarda kişilerin dili edinirken ve kullanırken çeşitli zorluklar yaşayabilecekleri de belirtilmiştir (Demirdöven ve Okur, 2017 ve Yılmaz ve Şekerci, 2016). Ayrıca, Türkiye’de sınıf öğretmenleri ile yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitimden sonra, ilköğretim yıllarında iki dilli çocukların bazı problemler yaşayabilecekleri bildirilmektedir. Anadilin eğitim dilinden farklı olduğu durumlarda akademik ve sosyal sorunların yaşanabileceği yönündeki araştırmalar bize çok dilli ve çok kültürlü bir öğretmen eğitiminin önemini göstermektedir (Yılmaz ve Şekerci, 2016).

Öğretmenlerin, okul öncesi dönem ve ilköğretim dönemi iki dillilik eğitimiyle ilgili olumlu inançları olduğu ve genel olarak olumlu görüşler bildirdikleri söylenebilmektedir (Garrity ve ark., 2019; Haukås, 2016; Porto Currás ve ark., 2020). Eğitim otoritelerinin katılımında sınırlılık ve özel gereksinimli çocuklarda iki dilli eğitimin avantajlarından şüphe etme gibi yaygın inançlar bulunmaktadır. Ancak, öğretmenlerin ilköğretimde iki dilli eğitimle ilgili memnuniyetlerinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Porto Currás ve ark., 2020). Okul öncesi dönemde olan çocukları kapsayan Head Start programı kapsamında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre katılımcılar iki dillilik ile ilgili genel olarak olumlu görüşler bildirmişlerdir. Öğretmenlerin iki dillilik gelişimi ve eğitimi ile ilgili yanıtlarının değişken olduğu ve bu durumun değişen ideolojileri yansıttığı düşünülmektedir (Garrity ve ark., 2019). Öğretmen inançlarını inceleyen başka bir araştırmada ise, öğretmenlerin çok dillilik hakkında olumlu inançlar bulunmasının yanında öğretmenler, çocukların üçüncü bir dil öğrenmede edinilen ilk iki dille arasında dilsel bağlantılar kurmalarının kolaylaşacağını

düşünmektedirler. Norveçli öğretmenleri kapsayan bu çalışmada dil öğretmenleri bu inançların aksine çok dilli bir yaklaşım içeren uygulamalar ve öğretmenler arasında çok dilliliği desteklemek amacıyla yapılan bir işbirliği bulunmamaktadır (Haukås, 2016).

İşitme engelli veya işitme güçlüğü çeken İspanyol çocukların ebeveynleri ile çevrimiçi anket yöntemi uygulanarak yapılan ve iki dillilik inançları hakkında sorular içeren bu çalışmada, ebeveynlerin yüzde otuz sekizi çocuklarını konuşulan dilde iki dilli şekilde yetiştirmeyi tercih ettiklerini bildirmiştir. Çalışmaya göre, çoğu ebeveyn çocuklarının iki dilli olmasının faydalı olacağını düşünmektedir. Ebeveynlerin iki dillilik puanı, iki dilli işitme engelli veya işitme güçlüğü çeken çocuklar yetiştirmeyle ilgili inançlar ve bunun teşvik edilmesi, çocuğun iki dillilik durumu ile anlamlı derecede ilişkili bulunmuştur. Sonuç olarak, iki dilliliğin yaygın olarak görüldüğü toplumlarda ebeveynler/bakıcılar çocuklarını iki dilli olarak yetiştirmeyi tercih edebilmektedirler (Guiberson, 2013).

Dil ve konuşma terapistlerinin iki dilli/iki kültürlü bireylerin dil değerlendirmesi hakkında inançlarını belirlemek amacıyla Amerika'da yapılan bir çalışmaya göre, katılımcıların yarısından fazlası (%52) iki dilli bir ortamda olmasının, çocuğun dil değerlendirme sonuçlarının yorumlarını etkileyeceğini bildirmektedir. İki dilli bir dil değerlendirmesi konusunda kültürel bağlamda ikinci bir dil öğrenen terapistler, akademik bağlamda öğrenenlere göre; akademik bağlamda dil öğrenenler ise, tek dilli terapistlere göre kendilerini daha yeterli görmektedirler. Bununla birlikte, terapistler dil öğrenme bağlamından bağımsız olarak iki dilli bireylerin dil değerlendirmesinde düşük etkililik bildirmişlerdir. Bu durum, hem kişisel yeterlilik hem de dil ve konuşma terapisi alanındaki genel yeterlilik hakkındaki inançları kapsamaktadır (Kritikos, 2003).

2.12. Türkiye’de İki Dillilik Çalışmaları

Türkiye’de iki dilli çocuklar ve iki dillilik ilgili yapılan sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Ebeveynlerin okul öncesi iki dilli eğitime dair tutumlarını inceleyen bir çalışmaya göre, aileler iki dil eğitimini çoğunlukla desteklemektedirler. Ailelerin inançlarına göre, okul öncesi dönemde iki dilli eğitimin olası birçok bilişsel, sosyal, akademik ve kültürel avantajı bulunmaktadır. Bunun yanında ebeveynlerin çoğu, iki dilli okul öncesi eğitimin anadili ve kültürü sürdürmede zorluklara sebep olabileceğine inanmaktadırlar (Tavil ve Isisag, 2008).

Çocukların okul öncesi dönemdeki ve okul dönemindeki akademik becerilerinin iki dillilikten etkilendiğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Özkara, 2014; Yazıcı ve İter, 2008; Yazıcı ve Temel, 2011 ve Yılmaz ve Şekerci, 2016). Bir araştırmada Rusça ve Türkçe konuşan iki dilli çocukların okul öncesi eğitimde Türkçe kelime dağarcığının geliştirilmesinin okul döneminde okuma ve yazma becerilerini geliştireceği savunulmaktadır (Özkara, 2014). Evde konuşulan dil ile okulda kullanılan dilin farklı olduğu durumlarda iki dilli çocukların akademik becerilerinin iki dillilik bağlamında değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvuru yapılan araştırmaya göre akademik beceriler ile birlikte bu çocukların iletişim sorunlarına, sosyokültürel problemlere, dil gelişiminde ve konuşma becerilerinde sorunlar ortaya çıkabileceği de belirtilmiştir (Yılmaz ve Şekerci, 2016). Başka bir çalışmada okul öncesi dönemde iki dilli ve çok dilli çocuklar ile ilgili derslerin okul öncesi öğretmenliği ve yabancı dil öğretmenliği eğitiminde bulunmasının gerektiğini ve bu sayede yetkin olan öğretmenlerin bu çocukları desteklemesinin kolaylaşacağını savunmaktadırlar (Yazıcı ve İter, 2008). İkidilli çocuklar, sosyal ve bilişsel beceriler gibi birçok alanda avantajlı olabilmelerinin yanında yeterli uyarana sahip olmadıklarında çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir. Arapça ve Türkçe konuşan Suriyeli iki dilli çocuklarda da benzer sorunlar bildirilmektedir (Biçer ve Alan, 2018; Çabuk ve ark., 2018 ve Tanrıkulu ve Günay, 2019).

İngilizce, Almanca ve Kürtçe gibi dillerin Türkçe dışında en sık edinilen dillerden bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır (Bal ve ark., 2020). Yapılan yeni iki dillilik çalışmaları ile Türkiye'nin çok dilli ve çok kültürlü yapısının anlaşılmasına ve uygulamaları etkileyen inançların anlaşılmasına katkı sağlamak önemli görülmektedir.

Yapılan araştırmalar, iki dillilik hakkındaki inanç ve görüşlerin iki dilli eğitimi etkilediğini ve akademik çevrede iki dillilik ile ilgili görüşlerinin farklılaştığını, iki dilli olmanın araştırmacılar tarafından ortak bir tanımı ve özelliği bulunmadığını göstermektedir (Akkaya ve İşçi, 2016 ve Bal ve ark., 2020). İki dilli çocukların dil edinimi ve buna bağlı akademik becerilerinin gelişimi öğretmenlerin iki dillilik uygulamalarını etkileyen öğretmen inançlarını belirlemekten geçmektedir. Ancak, okul öncesi dönemde bulunan çocuklarla çalışan öğretmenlerin iki dillilik ile ilgili inanç, tutum ve görüşlerini belirleyen çalışmalar sınırlı görünmektedir. Bu çalışmada ise öğretmenlerin iki dilli çocuklar, iki dillilik ve iki dilli eğitim hakkındaki inançlarının belirlenmesiyle iki dilli uygulamaları etkileyen inançların belirlenmesi, bu inançların

sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi ve durum analizi yapılarak yapılacak gelecek araştırmalara yön vermesi hedeflenmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde katılımcı özellikleri, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı bir araştırma tipinde yapılan bu çalışmada var olan bir durumun betimlenmesi amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel tarama modelinde yapılmıştır. Bu araştırma okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olan kişilerin iki dillilik, iki dilli çocuklar ve iki dilli eğitim ile ilgili inançlarını tespit etmeye yönelik olduğu için tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte veya hali hazırda mevcut olan bir durumu (olay, kişi, nesne) kendi şartları içinde olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2012, s: 77-79).

3.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Anket Google Formlar aracılığı ile çevrimiçi olarak katılımcılara ulaştırılmıştır.

3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2021 yılında okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olan kişiler oluşturmaktadır. Araştırma evrenini temsil edecek kişilere ulaşılarak “Seçkisiz Örneklem” yöntemiyle 214 kişiye ulaşılmıştır. Ancak 4 kişi anketi iki kez doldurduğundan, 1 kişi henüz öğrenci olduğundan, 2 kişi okul öncesi öğretmenliği veya çocuk gelişimi programlarından mezun olmadığından ve 1 kişi anket sorularını eksik doldurmuş olduğundan dolayı bu kişilerin verileri analizlere dâhil

edilmemiştir. Çalışmanın katılımcılarını okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi programlarından mezun olan 206 kişi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 19-50 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 29.05 ($SS= 6.24$)'tir. Katılımcıların 198'i kadın, 8'i erkektir. Katılımcılara ilişkin diğer demografik özellikler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri

Kişisel Özellikler	<i>f</i>	%
Eğitim durumu		
Önlisans	11	5.3
Lisans	182	88.3
Yüksek lisans	13	6.3
Çalışmaya katıldığı il		
İstanbul	130	63.1
Diğer	76	36.9
İki dilli bir çocukla çalışma durumu		
Evet	107	51.9
Hayır	99	48.1
İki dilli çocuklarla ilgili derse/seminere/eğitime katılma durumu		
Evet	159	77.2
Hayır	47	22.8
Yurt dışında yaşama durumu		
Evet	17	8.3
Hayır	189	91.7
İkinci bir anadilinin olma durumu		
Evet	38	18.4
Hayır	168	81.6
İkinci bir dili akıcı bir şekilde konuşabilme durumu		
Evet	34	16.5
Hayır	172	83.5

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı; iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerini içeren “a. Yaş, b. Cinsiyet, c. Eğitim düzeyi, d. Çalışma süresi, e. Çalışmaya katıldığı il, f. İki dilli bir çocukla çalışma durumu, g. İki dilli çocuklarla ilgili ders/seminer/ kursa katılma durumu, h. Yurt dışında yaşama durumu, ı. İkinci bir anadiliniz olma durumu ve i. İkinci bir anadili akıcı bir şekilde konuşabilme durumu” olmak üzere 10 madde bulunmaktadır.

İkinci bölümde katılımcı okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi programlarından mezun olan kişilerin iki dillilik ile ilgili inançlarının belirlenmesi ve demografik değişkenlerle olan ilişkisini incelemek amacıyla Garrity ve ark. (2016), tarafından geliştirilen “İki dilliliğe Yönelik İnançlar Anketi” (Beliefs about Bilingualism Survey) kullanılmıştır. Garrity ve ark. (2016), alan yazında iki dilliliğe ilişkin inançların belirlenmesi amacı ile yürütülen çalışmalarında geliştirdiği ve kullandıkları ölçektir. Sorular iki dillilik alanında çalışan iki uzman tarafından kapsam geçerliliği için incelenmiştir. Anket 21 sorudan oluşmaktadır. Soruların 16’sı iki dil gelişimi ile ilgili inanç ve bilgilere, 5’i ise iki dilli eğitim ile ilgili inançlara yöneliktir. Ölçek 5 seçenekli ve likert tipinde olup Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Emin Değilim (3), Katılıyorum (4) ve Kesinlikle Katılıyorum (5) şeklindedir.

Anketin orijinali İngilizce’dir. Anket uygulama öncesinde Türkçe’ye çevrilmiştir. Sonrasında dil ve konuşma terapisi alanında çalışan iki doktor öğretim üyesi tarafından çeviri incelenmiş ve çeviriye son hali verilmiştir. Anket uygulama öncesinde araştırmanın katılımcıları ile benzer özelliklere sahip 10 kişiye uygulanarak ankete son hali verilmiştir. Anket Google Formlar aracılığı ile çevrimiçi olarak katılımcılara ulaştırılmıştır. Anket toplam 214 kişi tarafından doldurulmuştur, ancak 4 kişi anketi iki kez göndermiş olduğundan, 1 kişi henüz öğrenci olduğundan, 2 kişi okul öncesi öğretmenliği veya çocuk gelişimi programlarından mezun olmadığından ve 1 kişi anket sorularını eksik doldurmuş olduğundan dolayı bu kişilerin verileri analizlere dâhil edilmemiştir. Toplam 206 katılımcının verilerinin analizi yapılmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşağıda verilen sistematik çerçevede yapılmıştır.

Araştırmanın katılımcılarının kişisel özelliklerinin dağılım analizinde “betimsel istatistikler (frekans ve yüzde)” kullanılmıştır.

2021 yılında Türkiye’de okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi bölümlerinden mezun olan kişilerin ankete verdikleri cevaplar kodlanarak (SPSS v24) istatistik paket programına girilmiş ve analizler bu verilerden yapılmıştır.

Verilerin analizinde öncelikle frekans ölçümleri incelenmiştir. Sorulara verilen “Kesinlikle katılıyorum” ve “Katılıyorum” yanıtları ile “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle katılmıyorum” seçenekleri birleştirilerek üç farklı kategori oluşturulmuştur.

Kolmogorov-Smirnov normallik testine göre ($p = .002$) p değeri .05'ten küçük olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği görülmüş beklenen frekans 5'ten düşük olduğundan demografik değişkenlere göre inançların incelenmesi için Fisher'ın Tam Olasılık Testi (Fischer's Exact Probability Test) kullanılmıştır. İstatistiksel olarak karşılaştırma yapabilmeyi olanaklı kılmak için demografik bilgilere yönelik sorularda yer alan kategoriler birleştirilmiştir. Örneğin, alışma yeri (il) için İstanbul ve diğer olmak üzere iki kategori kullanılmıştır. Katılımcıların inançlarının kişisel değişkenlere göre analizinde kategorik değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Ki-kare testi (Chi square (χ^2) test) kullanılmıştır. Tip 1 hata olasılığına karşı Bonferroni düzeltmesi kullanılmıştır ($p = .002$).

4. BULGULAR

4.1. İki Dillilik, İki Dilli Eğitim ve İki Dil Gelişimi ile İlgili İnançlara İlişkin Bulgular

Anket maddelerine verilen yanıtların betimsel analizleri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların iki dilli eğitim ve iki dil edinimi/gelişimi hakkındaki inançları

Sorular	Kesinlikle katılıyorum (f) / %	Katılıyorum (f) / %	Emin değilim (f) / %	Katılmıyorum (f) / %	Kesinlikle katılmıyorum (f) / %
1. Akıcı bir şekilde iki dil konuşabilen çocuklar, tek dil konuşabilen çocuklara göre belirli bilişsel avantajlara sahiptir.	65 / %31.6	74 / %35.9	51 / 24.8	8 / %3.9	8 / %3.9
2. İki dilli çocuklar problem çözmede daha başarılıdır, daha yaratıcıdır ve başka bir kültürün üyelerine karşı daha hoşgörülüdürler.	40 / %19.4	82 / %39.8	55 / %26.7	19 / 9.2	10 / %4.9
3. Aynı anda iki dil öğrenen çocukların dil gelişimi gecikmelidir ve bu çocukların dil bozukluğu yaşamaları daha olasıdır.	31 / %15.0	50 / %24.3	58 / %28.2	39 / %18.9	28 / %13.6
4. Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenen çocuklar kendilerini hangi kültürle özdeşleşeceklerini bilemedikleri için kendilerini sosyal ve kültürel olarak dışlanmış hissedebilirler.	23 / %11.2	27 / %13.1	62 / %30.1	46 / %22.3	48 / %23.3
5. Yüksek düzeyde iki dillilik kullanışlıdır, meslek hayatında avantaj sağlar.	138 / %67.0	47 / %22.8	11 / %5.3	4 / %1.9	6 / %2.9
6. İki dilli çocuklar kültürel olarak daha duyarlı olma eğilimindedirler ve başkalarının bakış açılarını da daha iyi anlayabilirler.	91 / %44.2	46 / %22.3	47 / %22.8	12 / %5.8	10 / %4.9
7. Çocuğun anadilini ve kültürünü sürdürmesi gerekir.	84 / %40.8	67 / %32.5	34 / %16.5	14 / %6.8	7 / %3.4
8. Aynı anda iki dil öğrenmek bebekler için kafa karıştırıcıdır ve onların bilişsel becerilerinde bozukluklara yol açar.	20 / %9.7	23 / %11.2	57 / %27.7	59 / %28.6	47 / %22.8
9. Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenmek çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilir.	14 / %6.8	24 / %11.7	46 / %22.3	69 / %33.5	53 / %25.7

Tablo 2: Katılımcıların iki dilli eğitim ve iki dil edinimi/gelişimi hakkındaki inançları (devam)

10. Türkçe konuşan çocuklara Türkçe ile birlikte başka bir dilin konuşulması ve öğretilmesi kafa karışıklığına neden olabilir.	17 / %8.3	28 / %13.6	43 / %20.9	68 / %33.0	50 / %24.3
11. Öğretmenler/bakım verenler çocuklarla konuşurken iki dili de dönüşümlü kullanırlarsa, çocuklar her iki dili de yeterince iyi öğrenemeyebilirler.	31 / %15.0	51 / %24.8	64 / %31.1	36 / %17.5	24 / %11.7
12. Aynı anda iki dil öğrenimi mümkün olduğunca erken başlamalıdır. Çünkü küçük çocuklar, büyük çocuklara ve yetişkinlere göre, dil öğrenmeye daha yeteneklidirler.	103 / %50.0	50 / %24.3	27 / %13.1	13 / %6.3	13 / %6.3
13. Küçük bebeklerin beyinleri yalnızca bir dil öğrenecek donanıma sahiptir.	11 / %5.3	6 / %2.9	23 / %11.2	42 / %20.4	124 / %60.2
14. İki dilli küçük çocuklar dilleri birbirinden ayıramaz, yeni insanlarla etkileşime girdiklerinde hangi dili kullanacaklarını bilemezler.	43 / %20.9	53 / %25.7	59 / %28.6	35 / %17.0	16 / %7.8
15. Tüm bebekler birden fazla dil öğrenme kapasitesi ile doğarlar.	97 / %47.1	49 / %23.8	41 / %19.9	7 / %3.4	12 / %5.8
16. Çocuklarla Türkçe dışında bir dilde konuşmak, Türkiye'deki akademik başarı şanslarını olumsuz etkileyecektir.	13 / %6.3	14 / %6.8	26 / %12.6	59 / %28.6	94 / %45.6
17. Küçük çocuklara iki dilli eğitim veren programlara ödeme yapmak vatandaşlar/vergi mükellefleri ve ebeveynler için para kaybıdır.	8 / %3.9	5 / %2.4	32 / %15.5	57 / %27.7	104 / %50.5
18. Türkiye'de yaşıyoruz, dolayısı ile eğitim dili Türkçe olmalıdır.	59 / %28.6	48 / %23.3	43 / %20.9	33 / %16.0	23 / %11.2
19. Kültürel farkındalık ve duyarlılık çocukların sahip olması gereken önemli özelliklerdir.	132 / %64.1	46 / %22.3	15 / %7.3	6 / %2.9	7 / %3.4
20. Eğitimde yalnızca Türkçe kullanımını desteklemek bir tür önyargıdır.	65 / % 31.6	55 / %26.7	36 / %17.5	28 / %13.6	22 / %10.7
21. Düşük sosyoekonomik düzeydeki çocukların ikinci bir dil öğrenmesi zayıf dil becerileri ile sonuçlanacaktır.	15 / %7.3	17 / %8.3	53 / %25.7	57 / %27.7	64 / %31.1

Anket maddelerine verilen yanıtların çoğunda yüksek oranda (%65.7) “katılıyorum, kesinlikle katılıyorum” veya “katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum”

yanıtları verilmiştir. Yalnızca, anket maddelerinden 3. “Aynı anda iki dil öğrenen çocukların dil gelişimi gecikmelidir ve bu çocukların dil bozukluğu yaşamaları daha olasıdır.” ve 11. “Öğretmenler/bakım verenler çocuklarla konuşurken iki dili de dönüşümlü kullanırlarsa, çocuklar her iki dili de yeterince iyi öğrenemeyebilirler.” sorulara verilen yanıtlarda veriler eşit olarak dağılmıştır. En yüksek değerler, 5. “Yüksek düzeyde iki dillilik kullanışlıdır, meslek hayatında avantaj sağlar.”, 12. “Aynı anda iki dil öğrenimi mümkün olduğunca erken başlamalıdır. Çünkü küçük çocuklar, büyük çocuklara ve yetişkinlere göre, dil öğrenmeye daha yeteneklidirler.” ve 19. “Kültürel farkındalık ve duyarlılık çocukların sahip olması gereken önemli özelliklerdir.” maddelerine sırasıyla %89.8, %74.3 ve %86.4 oranında “katılıyorum, kesinlikle katılıyorum” yanıtları verilmiştir. 13. “Küçük bebeklerin beyinleri yalnızca bir dil öğrenecek donanımına sahiptir.”, 16. “Çocuklarla Türkçe dışında bir dilde konuşmak, Türkiye’deki akademik başarı şanslarını olumsuz etkileyecektir.” ve 17. “Küçük çocuklara iki dilli eğitim veren programlara ödeme yapmak vatandaşlar ve ebeveynler için para kaybıdır.” Maddelerine sırasıyla en yüksek oranda %80.6, %74.3 ve %78.2 yanıtları verilmiştir. En yüksek değerler alan 12, 16 ve 17. anket maddelerinin iki dilli eğitim ve akademik beceriler ile ilgili olduğu ve olumlu tutum bildirmektedir. 3 ve 11. maddelerin ise iki dil gelişimi ile ilgili olduğu ve eşit dağılım gösteren yanıtlar verildiği görülmektedir.

4.2. Demografik Değişkenler ve İki Dilliliğe İlişkin İnançlar Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Demografik değişkenlerin iki dillilik eğitimi, gelişimi ve iki dillilik inançları ile ilişkisini saptamak amacıyla açıklayıcı analizler kullanılmıştır. Açıklayıcı analizler Fisher’ın ki kare testi ile yapılmıştır ($p = .05$). Daha sonra, Bonferroni düzeltilmesi ile anlamlılık düzeyleri kontrol edilmiştir ($p = .002$).

4.2.1. Yaş ve inançlar

Yaş değişkeni genç yetişkinlik ve orta yetişkinlik döneminde bulunan bireyler olarak iki grup halinde kategorileştirilmiştir. Gruplar arasında iki dillilik inançları açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır $\chi^2(2, n = 206) = 5,139, p = ,077$.

4.2.2. Cinsiyet, eğitim durumu ve inançlar

Cinsiyet değişkeninde ise iki dillilik inançları bakımından karşılaştırma yapabilecek sayıda katılımcı olmadığından (Erkek katılımcı sayısı 8 olduğundan) ki kare testi uygulanamamıştır. Eğitim durumu değişkeni ise (yüksek lisansı bitirmiş olan 13 ve ön lisansı bitirmiş olan 11 kişi bulunduğu) cinsiyet değişkenine benzer olarak analize uygun bulunmamıştır.

4.2.3. Mesleki deneyim ve inançlar

“Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenen çocuklar kendilerini hangi kültürle özdeşleşeceklerini bilemedikleri için kendilerini sosyal ve kültürel olarak dışlanmış hissederler.” Ankette 4. Soru olarak geçen bu ifade çalışma deneyimi fazla olan kişiler (1 yıldan daha çok çalışma tecrübesi olan kişiler) tarafından yanıtlandığında 1 yıl ve 1 yıldan daha az çalışma tecrübesi olan kişilerin yanıtlarıyla anlamlı ölçüde farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Çalışma deneyimi fazla olan katılımcıların “katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum” yanıtları diğer katılımcılara göre anlamlı ölçüde daha fazla olarak bulunmuştur $\chi^2(2, n =206) = 6,640, p = ,036$. Ancak, Bonferroni düzeltilmesinde anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

“Bu alanda kaç yıldır çalışmaktasınız” sorusu ile 11. anket sorusu olan “Öğretmenler/bakım verenler çocuklarla konuşurken iki dili de dönüşümlü kullanırlarsa, çocuklar her iki dili de yeterince iyi öğrenemeyebilirler.” değişkenleri arasında karşılaştırma yapılmıştır. “Katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum” yanıtları 1 yıldan daha çok çalışma tecrübesi olan kişilerde daha fazla olarak bulunmuştur. “Emin değilim” ve “katılıyorum/kesinlikle katılıyorum” yanıtları ise 1 yıl ve 1 yıldan daha az tecrübesi olan katılımcılarda daha fazla olarak bulunmuştur $\chi^2(2, n =206) = 8,619, p = ,013$. Bonferroni düzeltilmesinde ($p = ,002$) bu anlamlılık değeri korunmuştur.

4.2.4. İki dillilikle ilgili ders alma durumu ve inançlar

“İki dilli çocuklarla ilgili bir derse\seminere\eğitime katıldım.” ile anketin 14. sorusu olan “İki dilli küçük çocuklar dilleri birbirinden ayıramaz, yeni insanlarla etkileşime girdiklerinde hangi dili kullanacaklarını bilemezler.” maddelerinin arasındaki ilişki incelenmiştir. İkidilli çocuklarla ilgili bir derse\seminere\eğitime katılmış olan kişilerin “katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum” yanıtları daha fazla iken, katılmamış kişilerde “emin değilim” ve “katılıyorum/kesinlikle katılıyorum” yanıtları

daha fazla bulunmuştur ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır $\chi^2(2, n =206) = 9,123$, $p = ,010$. Anlamlılık değeri, Bonferroni düzeltmesinden sonra korunmuştur.

4.2.5. İki dilli çocuklarla çalışma durumu ve inançlar

İki dillilik deneyimi olan okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi programları mezunu kişiler, “Meslek hayatımda iki dilli bir çocukla en az bir kere çalıştım.” maddesine “Evet” yanıtı veren katılımcılar olarak kabul edilmiştir. İki dillilik deneyimi olan öğretmenler, anketin 7. Sorusu olan “Çocuğun anadilini ve kültürünü sürdürmesi gerekir.” maddesine verdikleri yanıtın katılıyorum/kesinlikle katılıyorum cevapları, $\chi^2(1, n =206) = 8,752$, $p = ,033$ iki dillilik deneyimi olmayan katılımcılara göre anlamlı ölçüde yüksek olarak bulunmuştur. Bonferroni düzeltmesine göre önemli derecede anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

“Meslek hayatımda iki dilli bir çocukla en az bir kere çalıştım.” ile anketin 8. sorusu olan “Aynı anda iki dil öğrenmek bebekler için kafa karıştırıcıdır ve onların bilişsel becerilerinde bozukluklara yol açar.” maddelerine verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır. “Evet” yanıtı veren katılımcıların (meslek hayatında en az bir kez iki dilli bir çocukla çalışan kişilerin) ilgili soruya verdikleri “katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum” yanıtları istatistiksel olarak anlamlı ölçüde daha fazla olarak bulunmuştur $\chi^2(2, n =206) = 6,461$, $p = ,040$. Bonferroni düzeltmesinde, bu değer anlamlı olarak bulunmamıştır.

“Meslek hayatımda iki dilli bir çocukla en az bir kere çalıştım.” ile anketin 9. sorusu olan “Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenmek çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilir.” maddelerine verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır. “Evet” yanıtı veren katılımcıların (meslek hayatında en az bir kez iki dilli bir çocukla çalışan kişilerin) ilgili soruya verdikleri “katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum” yanıtları istatistiksel olarak anlamlı ölçüde daha fazla olarak bulunmuştur $\chi^2(2, n =206) = 9,507$, $p = ,009$. Bonferroni düzeltmesinde bu anlamlılık değerinin korunduğu görülmüştür.

“Meslek hayatımda iki dilli bir çocukla en az bir kere çalıştım.” ile anketin 14. sorusu olan “İki dilli küçük çocuklar dilleri birbirinden ayıramaz, yeni insanlarla etkileşime girdiklerinde hangi dili kullanacaklarını bilemezler.” maddelerine verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır. İki dilli çocuklarla en az bir kez çalışan kişilerde, “emin değilim” yanıtı çalışmamış olanlara göre anlamlı ölçüde az ve “katılıyorum/kesinlikle katılıyorum” ve “katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum”

yanıtları anlamlı ölçüde fazla bulunmuştur $\chi^2(2, n =206) = 17,898, p = ,000$. Anlamlılık değeri, Bonferroni düzeltmesinden sonra korunmuştur.

“Meslek hayatımda iki dilli bir çocukla en az bir kere çalıştım.” ile anketin 15. sorusu olan “Tüm bebekler birden fazla dil öğrenme kapasitesi ile doğarlar.” maddelerine verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır. “Katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum” yanıtları iki dilli çocuklarla en az bir kez çalışan kişilerde daha yüksek bulunmuştur. “Emin değilim” yanıtında ise iki dilli çocuklarla çalışmayanların yanıtları daha fazla olarak bulunmuştur $\chi^2(2, n =206) = 13,145, p = ,001$. Anlamlılık değeri, Bonferroni düzeltmesinden sonra korunmuştur.

“Meslek hayatımda iki dilli bir çocukla en az bir kere çalıştım.” ile anketin 16. sorusu olan “Çocuklarla Türkçe dışında bir dilde konuşmak, Türkiye’deki akademik başarı şanslarını olumsuz etkileyecektir.” maddelerine verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır. “Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum” yanıtları iki dilli çocuklarla en az bir kez çalışan kişilerde daha yüksek bulunmuştur. “Emin değilim” yanıtında ise iki dilli çocuklarla çalışmayanların yanıtları daha fazla olarak bulunmuştur $\chi^2(2, n =206) = 7,076, p = ,029$. Bonferroni düzeltmesinde, bu değer anlamlı olarak bulunmamıştır.

4.2.6. Yurtdışında yaşama ve inançlar

Yurt dışında yaşayıp yaşamama sorusu ile anket sorularına verilen cevaplarla ilgili karşılaştırma yapabilecek yeterli sayıda katılımcı bulunmadığından ki kare testi uygulanamamıştır. “Yurtdışında yaşadınız mı ya da yaşıyor musunuz” sorusuna “Evet” yanıtı veren 206 katılımcıdan toplam 17 kişi olduğundan ve kategorik değişken sayısını karşılamadığından yapılamamıştır.

4.2.7. İkinci bir dil bilme ve inançlar

İkinci bir dili olan ve olmayan kişilerde anket sorularına verilen cevaplar açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p = ,052$). $p > ,05$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

Anketin 6. sorusu olan “İki dilli çocuklar kültürel olarak daha duyarlı olma eğilimindedirler ve başkalarının bakış açılarını da daha iyi anlayabilirler.” maddesine verilen yanıtlar analiz edilmiştir. Akıcı bir şekilde ikinci bir dil konuşabilen katılımcıların, bu soruya “katılıyorum/kesinlikle katılıyorum” yanıtlarının anlamlı

ölçüde fazla olduğu bulunmuştur $\chi^2(1, n = 206) = 4,591, p = ,032$. Ancak, Bonferroni düzeltmesinden sonra anlamlı farklılık düzeyinin korunmadığı görülmüştür.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada, okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi mezunu olan kişilerin iki dil gelişimi, iki dillilik ve iki dil eğitimine ilişkin inançlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya toplam 206 kişi katılmıştır. Verilerin analizi için her bir maddeye verilen yanıtların frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır ayrıca yanıtlar demografik değişkenlere göre incelenmiştir.

Anket maddelerine verilen yanıtların çoğunda yüksek oranda (%65.7) katılıyorum, kesinlikle katılıyorum; katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmesi Garrity'nin çalışması ile uyumlu bulunmuştur. Ancak, Garrity'nin çalışmasında yanıtlar açısından eşit dağılım gösteren maddeler iki dilli eğitim ile ilgiliyken bu araştırmada eşit dağılım gösteren maddeler dil gelişimiyle ilgili olarak bulunmuştur (Garrity, 2016). Bu durum, okul öncesi dönemde çalışacak veya çalışmakta olan öğretmenlerin erken dönemde dil gelişimi ve iki dillilik konularında yapılacak araştırmaların önemli olduğunu göstermektedir.

Anket maddelerine verilen yanıtlar yüksek oranda iki dillilik hakkında olumlu görüşler bildirmektedir. Konularına göre sınıflandırıldığında bilişsel gelişim ve kod değiştirme (bir dilden diğer dile geçiş için gerekli bilişsel beceri) ile ilgili dört madde bulunmaktadır.

Bu araştırmada sosyal ve kültürel gelişim ile ilgili altı madde, dil gelişimi ile ilgili dört madde, iki dilli eğitimi ve akademik başarı ile ilgili beş madde ve sosyoekonomik düzey ile ilgili iki madde bulunmaktadır. Bu araştırmaya göre, öğretmenleri inançlarının özellikle bilişsel gelişim, sosyal ve kültürel gelişim ve sosyoekonomik düzey konularında çocukların iki dilli gelişimini destekleyen ve olumlu özellik gösterdiği düşünölmektedir. İki dilli eğitimi ile ilgili 18.soru hariç benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Dil gelişimi ile ilgili maddelerin iki tanesi eşit dağılım gösterirken diğer iki madde ise olumlu inançlar içermektedir.

Anket maddeleri tek tek ele alındığında, her soruya yüksek oranda verilen yanıtlar ve yorumları aşağıda verilmiştir.

Anketin 1. maddesi: “Akıcı bir şekilde iki dil konuşabilen çocuklar, tek dil konuşabilen çocuklara göre belirli bilişsel avantajlara sahiptir.” sorusuna katılımcıların %67.5’i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. İki dilli çocukların bilişsel gelişimde avantajlarının bulunduğu dair yanıtlar olduğu görülmektedir. Bilişsel gelişim ile ilgili olumlu inanç içeren madde yapılan araştırmalarda iki dillilik ve bilişsel gelişimin avantajları ile uyumlu görünmektedir (Blom ve ark., 2014; Engel de Abreu ve ark., 2012). İki dilliliğin bilişsel gelişim üstündeki olumlu etkilerinin bilinmesi, öğretmenlerin iki dilli çocukların bilişsel gelişimlerdeki farklılıkları anlamada ve iki dilliliği destekleyici bir tutumda olmayı sağlamada önemli görülmektedir. Öğretmenlerin bilişsel avantajların farkındalığı ile erken dönemde akıcı bir iki dillilik gelişiminin desteklenmesinin kolaylaşacağı düşünülmektedir.

Anketin 2. maddesi: “İki dilli çocuklar problem çözmede daha başarılıdır, daha yaratıcıdır ve başka bir kültürün üyelerine karşı daha hoşgörülüdürler.” sorusuna katılımcıların %59.2’si katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. Güncel bir araştırmada, iki dilli çocukların problem çözmede ve yaratıcılıkta avantajlı olduklarını vurgulamaktadır (Bal ve ark., 2020). Öğretmenlerin iki dillilik hakkında olumlu inançlarının bulunduğu ve güncel bir araştırma ile tutarlı sonuçlar olduğu görülmektedir.

Anketin 3. maddesi: “Aynı anda iki dil öğrenen çocukların dil gelişimi gecikmelidir ve bu çocukların dil bozukluğu yaşamaları daha olasıdır.” sorusuna katılımcıların yanıtları eşit olarak dağılım göstermektedir. İki dilli çocukların dil gelişimleri bazı farklılıklar gösterebilmekle beraber iki dillilik durumunun dil bozukluğu ve dil gecikmesine yol açmadığı bilinmektedir. İki dillilik dil gelişimi ile ilgili erken dönemde dil müdahalesi için yönlendirilmeye daha yatkın olunması, diğer araştırmalar ile uyumlu bulunmuştur (Kritikos, 2003). İki dilliliğin iki dilli çocukların dil gelişiminde gecikme ve bozukluk meydana getirebileceği varsayımı ve inancı eksiltici bir yaklaşım benimsemeye sebep olabilmektedir. Eksiltici yaklaşım, tek dilli bir eğitim yaklaşımı olarak tanımlanabilmektedir ve zayıf bir model olarak karşımıza çıkmaktadır (Bican, 2019). İki dilli çocukların dil gelişimi desteklenmediğinde ve eksiltici bir yaklaşım ile tek dilli eğitim aldıklarında iki dilli çocukların dilsel, bilişsel, kültürel ve sosyal alanlar gibi birçok alanda sorun yaşayabilecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin bu inançları ile ilgili çözüm önerilerinde bulunmak ve iki dilli eğitimi desteklemek önemli görülmektedir.

Anketin 4. maddesi: “Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenen çocuklar kendilerini hangi kültürle özdeşleşeceklerini bilemedikleri için kendilerini sosyal ve kültürel olarak dışlanmış hissederek.” sorusuna katılımcıların % 45.6’sı katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Öğretmen görüşlerini inceleyen başka bir çalışmada da öğretmenlerin iki dilli çocukların sosyal gelişimleri ile ilgili olumlu inançlara sahip oldukları görülmüştür (Bal ve ark., 2020). Bu çalışma ile tutarlı olarak öğretmen görüşleri ve inançları iki dilliliğin çocukların sosyal ve kültürel gelişimini engellemediğinin aksine gelişimlerine katkı sağladığının düşünülmekte olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin bu inançlarının iki dilliliğin sosyal ve kültürel boyutta desteklendiğinin göstergesi olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

Anketin 5. maddesi: “Yüksek düzeyde iki dillilik kullanışlıdır, meslek hayatında avantaj sağlar.” sorusuna katılımcıların % 89.8’i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. Öğretmenlerin ve ebeveynlerin görüşlerini inceleyen çalışmalarla uyumlu sonuçlar bulunmuştur (Bal ve ark., 2020 ve Garrity, 2016). İki dillilik avantajlarının bilinmesinin erken dönemde çalışan öğretmen inançlarını olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Anketin 6. maddesi: “İki dilli çocuklar kültürel olarak daha duyarlı olma eğilimindedirler ve başkalarının bakış açılarını da daha iyi anlayabilirler.” sorusuna katılımcıların % 66.5’i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. İki dilli çocuklar çok dillilik ve çok kültürlülük anlamında geniş bir bağlamında düşünüldüğünde, öğretmenlerin iki dilin edinimini iki farklı kültürün etkileşiminin ve beraberinde getirdiği daha kapsamlı sonuçlarla birlikte ele almalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Anketin 7. maddesi: “Çocuğun anadilini ve kültürünü sürdürmesi gerekir.” sorusuna katılımcıların % 73.3’ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. Anadilin ve kültürün devamlılığı bazı durumlarda tek dilin(çoğunluk dilinin) ve kültürün benimsendiği yaklaşımlarla baskılanabilmektedir. Ancak, anadilin devam etmesi durumu ikinci bir dili edinmede bir engel olmamaktadır. Çocuğun anadilini ve kültürünü sürdürmesi iki dillilik ediniminde olumlu bir yaklaşım olarak ele alınmaktadır.

Anketin 8. maddesi: “Aynı anda iki dil öğrenmek bebekler için kafa karıştırıcıdır ve onların bilişsel becerilerinde bozukluklara yol açar.” sorusuna katılımcıların % 51.5’i

katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Bebeklerin iki dil öğrenme kapasitesi ile doğduklarına dair araştırmalar bulunmaktadır (Bijeljic-Babic ve ark., 2012; Byers-Heinlein ve ark., 2010; Werker ve Byers-Heinlein, 2008). Bilişsel becerilerin iki dillilik ile geliştiğine dair öğretmenlerin olumlu inanç ve görüşleri bulunmaktadır ve yapılan araştırmalarla uyumlu olarak bu inanç, okul öncesi dönemde görev alan öğretmenler tarafından büyük ölçüde kabul görmektedir (Bal ve ark., 2020; Çetintaş ve Yazıcı, 2016 ve Garrity, 2016). İki dili öğrenmede kullanılan bir strateji olan kod değiştirme, bazen iki dili birbirine karıştırmanın kafa karışıklığına yol açacağı ve bilişsel becerilerde bozukluk meydana getirebileceği yanlış inancına neden olabilmektedir. Ancak, bu süreç çocukların iki dili ayırt etmesini kolaylaştırabilecek bazı stratejilerle iki dilin ediniminin kolaylaşması sağlanabilmektedir. Ayrıca, bebekler iki dilin ediniminde tek dil edinen çocuklar ile benzer süreçlerden geçmektedir ve dil gelişimlerini tamamlamaktadırlar.

Anketin 9. maddesi: “Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenmek çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilir.” sorusuna katılımcıların % 59.2’si katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. İki dillilik, erken dönemde sosyal ve kültürel gelişime olumlu katkı sağlamaktadır (Oades-Sese ve ark., 2011). Bu araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin inançlarının sosyal gelişim ve iki dillilik ile ilgili çalışmalara uygun olduğunu ortaya koymaktadır.

Anketin 10. maddesi: “Türkçe konuşan çocuklara Türkçe ile birlikte başka bir dilin konuşulması ve öğretilmesi kafa karışıklığına neden olabilir.” sorusuna katılımcıların % 57.3’ü katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. 8. Madde ile benzer olarak yorumlandığına bilişsel gelişim ve kod değiştirmenin iki dillilik edinimindeki doğal bir süreç olduğunun ve çocukların iki dili de öğrenme kapasitesinde oldukları düşünüldüğünden bu maddenin olumsuz bir inancı yansıttığı düşünülmektedir. Katılımcıların çoğunun katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtları olumlu bir inanç olarak değerlendirilmektedir.

Anketin 11. maddesi: “Öğretmenler/bakım verenler çocuklarla konuşurken iki dili de dönüşümlü kullanırlarsa, çocuklar her iki dili de yeterince iyi öğrenemeyebilirler.” sorusuna katılımcıların yanıtlarını eşit dağılım göstermektedir. Çocukların dil gelişimi ve erken dönemde dil edinimlerinin iki dilli olarak gerçekleşebilmesi için kullanılan çeşitli stratejiler bulunmaktadır. ‘Tek dil tek kişi’ gibi

her dili konuşacak farklı bir kişinin olması ile tutarlı dil girdisinin sağlanması veya okulda çoğunluk dili konuşulurken evde azınlık dili konuşularak dil girdilerinin dengelenmeye çalışılması gibi çeşitli stratejiler veya yöntemler bulunmaktadır (Romanowski ve Jedynek, 2018). Dönüşümlü dil kullanımının, çocukların edindikleri dili sürdürmeleri ve dil girdilerinin yeterli ve tutarlı olarak sağlanması açısından gerekli olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin bu yöntemleri bilmeleri gerek okulda dil becerilerini desteklemeleri gerek evde strateji kullanımı için bakım verenleri yönlendirmeleri açısından önemli görülmektedir. Dillerin ediniminin gerçekleşmesinin dil girdilerinin yeterli olarak sağlanmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Anketin 12. maddesi: “Aynı anda iki dil öğrenimi mümkün olduğunca erken başlamalıdır. Çünkü küçük çocuklar, büyük çocuklara ve yetişkinlere göre, dil öğrenmeye daha yeteneklidirler.” sorusuna katılımcıların % 74.3’ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. Erken dönemde iki dillilik katılımcıların çoğuna göre olumlu olarak değerlendirilmektedir. Yapılan araştırmalar erken dönemde dil ediniminin ve iki dil ediniminin sonraki dönemlere göre daha kritik olduğunu göstermektedir (Bal ve ark., 2020; Çetintaş ve Yazıcı, 2016; Rodríguez, 2015 ve Yazıcı ve İltar, 2008). Bu araştırmada verilen yanıtlara göre öğretmen inançlarının erken dönem iki dillilik edinimini destekleyici olduğu söylenebilmektedir.

Anketin 13. maddesi: “Küçük bebeklerin beyinleri yalnızca bir dil öğrenecek donanıma sahiptir.” sorusuna katılımcıların %80.6’sı katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Anketin 8. maddesine benzer olarak bebeklerin iki dil edinme yeteneği ile dünyaya gelmeleri bize öğretmenlerin olumlu bir inanca sahip olduklarını göstermektedir.

Anketin 14. maddesi: “İki dilli küçük çocuklar dilleri birbirinden ayıramaz, yeni insanlarla etkileşime girdiklerinde hangi dili kullanacaklarını bilemezler.” sorusuna katılımcıların çoğunluğu %46.6’sı katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Garrity’nin çalışmasına benzer olarak bu çalışmada katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtları daha yüksek olarak bulunmuştur. Bahsedilen çalışmada katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtları %85.6 ile yapılan araştırmalara uygun bulunmaktadır (Garrity, 2016). Bir dilden diğer dile geçiş için gerekli bir bilişsel beceri olan kod değiştirme iki dilli çocukların dil edinimlerinde karşımıza çıkmaktadır. İki dili birbirine karıştırmadan kullanabilme ve dil değişimi yapabilme becerisi iki dilli

çocukların gelişimsel süreçte edindikleri bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır ve edinme sürecinin bir parçası olarak kabul edilmektedir (Heredia ve Altarriba, 2001). Ayrıca, kod değiştirmenin iki dilli çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinde farklı işlevlerle kullanabileceği bilinmektedir (Scotton, 1977).

Anketin 15. maddesi: “Tüm bebekler birden fazla dil öğrenme kapasitesi ile doğarlar.” sorusuna katılımcıların %70.9’u katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. Bebeklerin dil edinmede ve çocukların erken dönemde dil edinimlerinde yeteneklerinin olduğu bilinmektedir. Öğretmenlerin cevaplarına göre olumlu bir inanca sahip oldukları söylenebilmektedir.

Anketin 16. maddesi: “Çocuklarla Türkçe dışında bir dilde konuşmak, Türkiye’deki akademik başarı şanslarını olumsuz etkileyecektir.” sorusuna katılımcıların %74.3’ü katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Bilişsel beceriler ve dil gelişimi ile bağlantılı olan akademik beceriler çocuklarla ikinci bir dil konuşulduğunda araştırmalara göre olumsuz bir etki göstermemektedir (Han, 2008 ve Han, 2012). Ancak, iki dilli eğitimin desteklenmekte yetersiz kaldığı durumlarda çocukların ana dillerinden farklı bir dilde tek dilli eğitim almalarının ve genellikle iki dilli eğitimin düşük sosyoekonomik düzey ile ilişkilendirilmesi akademik başarı şansını olumsuz etkileyebilmektedir. İkidillilik durumunun yeterli bir iki dilli eğitim ve sosyal destek ile akademik başarıyı olumsuz etkilemeyeceği bilinmektedir (Costa ve Sebastián-Gallés, 2014 ve Han, 2012). Öğretmenlerin iki dillilik inançlarının araştırmaların sonuçları ile uyumlu olarak bulunmuştur.

Anketin 17. maddesi: “Küçük çocuklara iki dilli eğitim veren programlara ödeme yapmak vatandaşlar ve ebeveynler için para kaybıdır.” sorusuna katılımcıların %78.2’si katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Öğretmen inançlarına uyumlu olarak ebeveyn görüşlerini içeren bir çalışmaya göre aileler iki dilli kreş ve anaokullarını desteklemektedirler (Tavil ve Isisag, 2008). Erken dönemde iki dilli eğitim ve uygulamalar ile ilgili ebeveynlerin ve öğretmenlerin olumlu bir inanca sahip olduğu söylenebilmektedir.

Anketin 18. maddesi: “Türkiye’de yaşıyoruz, dolayısı ile eğitim dili Türkçe olmalıdır.” sorusuna katılımcıların % 51.9’u katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. Bu maddeye emin değilim yanıtları %20.9 ve katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtları ise %27.2 olarak bulunmuştur. Aynı ifadenin

Garrity'nin çalışmasındaki yanıtlarının eşit dağılım göstermesi çalışmamızdaki sonuçlar ile uyumlu görülmektedir (Garrity, 2016). İki dilli eğitimin ve eğitim dilinde çeşitliliğin iki dilli çocukların dil ediniminde önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir.

Anketin 19. maddesi: “Kültürel farkındalık ve duyarlılık çocukların sahip olması gereken önemli özelliklerdir.” sorusuna katılımcıların % 86.4'ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. İkidillilik, çok dillilik ve çok kültürlülük hakkında yapılan çalışmalar çocukların dil ve kültür açısından zengin bir ortamda olmasının sadece dil becerilerini ya da bilişsel becerilerini değil kültürel farkındalık ve duyarlılıklarının da gelişeceğini göstermektedir (Cirik, 2008 ve Günday, 2013).

Anketin 20. maddesi: “Eğitimde yalnızca Türkçe kullanımını desteklemek bir tür önyargıdır.” sorusuna katılımcıların % 58.3'ü katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vermiştir. Bu maddeye verilen yanıtlar, öğretmenlerin iki dilli eğitimi desteklemediğini göstermektedir. Garrity'nin çalışmasında eşit dağılım gösteren ifadelerden bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır ve araştırma bulgularımız ile tutarlıdır (Garrity, 2016). Buna bağlı olarak, eğitimde iki dilliliğin desteklenmesinde olumlu inançları destekleyen ve farkındalığı artıran çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu görülmektedir.

Anketin 21. maddesi: “Düşük sosyoekonomik düzeydeki çocuklarla ikinci bir dil öğrenmek zayıf dil becerileri ile sonuçlanacaktır.” sorusuna katılımcıların %58.7'si katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtlarını vermiştir. Sosyoekonomik düzeyin iki dillilik durumunu etkilediği bilinmektedir. Düşük SED'de olan iki dilli çocukların iki dildeki yeterliliklerinin orta ve yüksek SED'de olan iki dilli çocuklarla benzerlik gösterebildiği belirtilmiştir. Ancak, düşük SED'de olan iki dilli çocukların iki dillerinin de gelişiminin risk altında olabileceği ve bu nedenle desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir (Dixon ve ark., 2012). Düşük sosyoekonomik düzeyde olmasına rağmen iki dillilik, çocukların dil becerilerinde zayıflıkla sonuçlanmamaktadır. Aksine, çocuklarda iki dillilik durumu düşük SED'in verdiği yürütücü işlev zorluklarını azaltmaktadır. Bu problemler, dikkat ve bellekle ilgili olabilmektedir. Örneğin, ketleme ve dikkati değiştirme becerileri kapsamaktadır (Hartanto ve ark., 2019).

5.1. Sosyodemografik veriler ile iki dillilik inançlarının ilişkisi

Benzer bir çalışmanın bulgularına dayanarak, etnik kökeni bakımından çeşitli olan (Latin) katılımcıların, diğerlerine göre (Beyaz, Filipinli, çift-ırklı ve Afrika

Amerikalıları) iki dillilik inançları bakımından daha olumlu oldukları söylenebilmektedir. Örneğin aynı araştırmaya göre, 6. ve 7. anket soruları sırasıyla “İki dilli çocuklar kültürel olarak daha duyarlı olma eğilimindedirler ve başkalarının bakış açılarını da daha iyi anlayabilirler.” ve “Çocuğun anadilini ve kültürünü sürdürmesi gerekir.” Latin kökenli olan katılımcılar tarafından katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtları anlamlı ölçüde yüksek olarak bulunmuştur (Garrity, 2016). Bu çalışmada, 7. anket sorusu “Çocuğun anadilini ve kültürünü sürdürmesi gerekir.” maddesidir. Bu maddeye, iki dilli çocuklarla deneyimi olan öğretmenlerin anlamlı ölçüde daha sık katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtları vermelerinden yola çıkarak, kendi iki dillilik deneyimleri ve çalışma hayatında iki dilli çocuklarla olan deneyimleri bulunan kişilerin anadili sürdürme konusundaki olumlu inançlarının ve kültürel duyarlılıklarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Anketin 9. sorusu olan “Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenmek çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilir.” maddesine verilen “katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum” yanıtları iki dilli çocuklarla çalışma deneyimi olan kişilerde anlamlı ölçüde sık bulunmuştur. Bu bulgulardan yola çıkarak, iki dilli çocuklarla çalışma deneyiminin iki dilli çocukların sosyal ve kültürel gelişimi ile ilgili inançları olumlu etkilediği sonucuna varılmaktadır.

Çalışma deneyimi fazla olan kişilerin, 11. anket sorusu olan “Öğretmenler/bakım verenler çocuklarla konuşurken iki dili de dönüşümlü kullanırlarsa, çocuklar her iki dili de yeterince iyi öğrenemeyebilirler.” maddesine katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtları anlamlı ölçüde daha sık bulunmuştur. İki dilin dönüşümlü kullanılmasının öğretmenler için iki dilin edinimini zorlaştırmayacağı inancının deneyimli okul öncesi öğretmenlerinde anlamlı olarak daha fazla olduğu görülmüştür. Bu nedenle, iki dilli çocukların dil kullanımlarının dönüşümlü olması ve iki dillilik ile ilgili olumlu bir inanca sahip oldukları görülmektedir.

İki dilli çocuklar hakkında eğitim almış olan kişilerin anketin 14. maddesi “İki dilli küçük çocuklar dilleri birbirinden ayıramaz, yeni insanlarla etkileşime girdiklerinde hangi dili kullanacaklarını bilemezler.” cümlesinde katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtları anlamlı ölçüde daha sık bulunmuştur. Bu araştırmada, iki dilli çocuklarla ilgili bir ders, eğitim veya seminere katılan kişilerin dilleri ayırma ve etkileşimde dil seçimi konularında daha olumlu bir tutumda oldukları

söylenmektedir. İki dilli çocukların dilleri karıştırmalarının iki dili ayırma eksikliğinden kaynaklanmadığını aksine, iki dilli çocukların sosyodilbilimsel ve pragmatik yönlerden dilleri ayırma konusunda başarılı oldukları düşünülmektedir (Cantone, 2007). İki dilli çocukların kod değiştirme ve dil seçimi becerilerinde desteklenmesinde ve öğretmenlerin olumlu inançlara sahip olmalarında iki dillilik ile ilgili eğitim almalarının önemli olduğu düşünülmektedir.

Anketin 14. sorusu olan “İki dilli küçük çocuklar dilleri birbirinden ayıramaz, yeni insanlarla etkileşime girdiklerinde hangi dili kullanacaklarını bilemezler.” maddesine verilen katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum; katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum yanıtları, emin değilim yanıtına göre anlamlı ölçüde sık bulunmuştur. İki dilli çocuklarla çalışma deneyiminin iki dilli çocuklarla ilgili kod değiştirme ve dil ayırma becerilerinde fikir sahibi olabilmesinde etkili olduğu görülmektedir. Ancak, bu inancın belirli bir ağırlık göstermediği ve konu ile ilgili olumlu öğretmen inançlarının geliştirilmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Anketin 15. sorusu olan “Tüm bebekler birden fazla dil öğrenme kapasitesi ile doğarlar.” maddesine iki dilli çocuklarla çalışma deneyimi olan öğretmenlerin anlamlı ölçüde sık olarak katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtları verdikleri görülmüştür. İki dillilik çalışma deneyimi olan öğretmenlerin olumlu inançlara sahip oldukları düşünülmektedir. Alanyazında iki dilli eğitim veren okullarda çalışan dolayısıyla iki dilli çocuklarla çalışan veya sınıfında iki dilli öğrenci bulunan öğretmenlerin iki dillilik inançlarının olumlu olduğu görüşü çalışma bulgularımızı desteklenmektedir (Bal ve ark., 2020 ve Çetintaş ve Yazıcı, 2016).

Konuşulan dil sayısı da iki dillilik inançlarını etkileyebilecek bir değişken olarak kabul edilmektedir. İki dilli bireylerin görüşlerini inceleyen çalışmalar, çeşitli zorlukların yanında iki dil kullanmanın çeşitli yönlerden avantajlı olduğu görüşünün desteklendiğini göstermektedir (Demirdöven ve Okur, 2017). Garrity'nin çalışmasına göre, ankette bulunan 7. soru olan “Çocuğun anadilini ve kültürünü sürdürmesi gerekir.” maddesi, iki dilli katılımcılar tek dilli katılımcılara göre katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarında anlamlı ölçüde daha fazla bulunmuştur. Ancak, Bonferroni düzeltilmesine göre bu anlamlılık korunmamıştır (Garrity, 2016). Araştırmamızda, ikinci bir dil konuşan ve tek dilli kişilerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bunun nedeni, iki dilli katılımcı sayısının az olmasından veya ikinci bir

dili akıcı olarak konuşamayan kişilerin pasif olarak iki dilli olabilmesinden kaynaklanabilir gibi görünmektedir. Pasif iki dillilik, kişinin dili anlıyor olması ama çeşitli nedenlerle bu dili kullanmaması veya kullanmayı tercih etmemesi olarak tanımlanmaktadır (Ertek ve Süverdem, 2020).

Bu araştırmada, okul öncesi öğretmenleri ve çocuk gelişimi bölümünden mezun olan kişilerin %51.9'u iki dilli bir çocukla en az bir defa çalıştığını veya çalışmakta olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin iki dillilik ile ilgili ders, eğitim ve seminare katılma oranları bu araştırmada, %22.8 olarak bulunmuştur. Erken dönemde iki dilli eğitim uygulamalarının yaygın olmasına rağmen, öğretmenlerin iki dillilik ve iki dilli eğitim ile ilgili derslerin ve uygulamaların olmaması veya sınırlı olması yapılan diğer araştırmalarla uyumlu bulunmuştur (Çetintaş ve Yazıcı, 2016). Bu bulgular, iki dilli öğrenci sayısındaki artış da göz önüne alındığında, öğretmen yetiştirme programlarında iki dilli çocuklarla ilgili içeriklerin yer alması gerektiğini göstermektedir.

Öğretmenlerin inançları ve uygulamalarının ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Cobanoğlu ve ark., 2019 ve Sak, 2017). Bu bilgiler erken dönemde öğretmen inançlarının iki dilli öğrencilerin eğitimindeki önemini göstermektedir. Çünkü iki dil ediniminde de erken dönem deneyimleri önemlidir (Bal ve ark., 2020; Çetintaş ve Yazıcı, 2016; Rodríguez, 2015 ve Yazıcı ve İlter, 2008).

İkidillilik ile ilgili yapılan çalışmalardan yola çıkılarak, iki dilli çocuklarla çalışma deneyimi olan ve iki dilin edinimini veya gelişimini gözlemlemiş eğitimcilerin iki dillilik inançlarının daha olumlu olacağı düşünülmüştür (Bal ve ark., 2020). Araştırma bulgularımız da bu görüşü destekler nitelikte görünmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak araştırmanın bulguları katılımcıların iki dilliliğin bilişsel, akademik, sosyal ve kültürel bakımdan avantajlı olduğuna inandıklarını göstermektedir. Çalışmada bazı demografik değişkenlerin iki dilliliğe yönelik inançları etkilediğinin görülmesinin iki dillilik araştırmalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır.

Bu çalışmada, katılımcı sayısının sınırlı olması nedeniyle cinsiyet ve eğitim durumu değişkenlerinin anket soruları ile ilişkisi analiz edilememiştir. Katılımcıların çoğunluğunu oluşturan grup, kadın(%96.1) ve lisans mezunu(%88.3) olduğundan karşılaştırma yapabilecek yeterli sayıya ulaşamamıştır.

Çok dillilik ile ilgili öğretmen inançlarıyla yapılan bir çalışmaya göre inançlar ve uygulamalar farklılık gösterebilmektedir. Bu durum, yapılan betimsel çalışmaların yanında inançlar ve uygulamalar arasında bağlantı kurulabilen çalışmalara gereksinim duyulduğunu göstermektedir (Haukås, 2016).

Okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi bölümlerinden mezun katılımcılarla yapılan bu çalışmanın sonuç ve sınırlılıklarından yola çıkarak ileri araştırmalara ve uygulamacılara yönelik öneriler sunulabilir. Araştırmacılara iki dillilik konusunda daha büyük ve farklı katılımcı gruplarda, farklı veri toplama araçları ile çalışmalar yürütmeleri ve/veya iki dilliliğe yönelik öğretmen eğitim programlarının etkililiğini incelemeleri önerilmektedir.

Uygulamaya yönelik olarak da iki dillilik konusunun eğitimci ve öğretmenlerin üniversite eğitimlerindeki akademik programa bir ders olarak eklenmesi, halihazırda çalışan öğretmenlere bu konularda hizmet içi eğitim programlarının verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin dil gelişimi ile ilgili bazı maddelerde yanıtların eşit dağılması, özellikle iki dillilik dil gelişimi hakkında yapılacak çalışmaların önemli olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Akkaya, N., & İşçi, C. (2016). Akademik Çevrenin İkidillilik Kavramı Hakkındaki Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 328-343. <https://doi.org/10.14686/buefad.v5i2.5000191148>
- Aktan-Erciyes, A. (2019). İkinci Dil Ediniminin Okul Öncesi ve Okul Çağı Çocuklarında Anlatı Becerilerinin Kurgusal ve Dilbilgisel Süreçlerine Olan Etkisi. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(2), 369-399. <https://doi.org/10.26650/SP2019-0023>
- Arteagoitia, I., & Yen, S. J. (2020). Equity in representing literacy growth in dual language bilingual education for emerging bilingual students. *TESOL Quarterly*, 54(3), 719-742.
- Bal, Ç. B., Ketenci, M., & Akman, B. (2020) Okul Öncesi Dönemdeki İki Dilli Çocukların Ebeveynlerinin ve Öğretmenlerinin İki Dillilik ile İlgili Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1695-1725.
- Bican, G. (2019). Dil öğretiminde çok dilli bakış açısı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52(3), 943-966.
- Biçer, N., & Alan, Y. (2018). İki Dillilik Bağlamında Suriyeliler Üzerinde Türkçenin Etkisi. *Yeni Türkiye, Yeni Türk Dili Özel Sayısı-II*, 100, 346-352.
- Bijeljic-Babic, R., Serres, J., Höhle, B., & Nazzi, T. (2012). Effect of bilingualism on lexical stress pattern discrimination in French-learning infants. *PLoS One*, 7(2), e30843.
- Blom, E., Küntay, A. C., Messer, M., Verhagen, J., & Leseman, P. (2014). The benefits of being bilingual: Working memory in bilingual Turkish–Dutch children. *Journal of experimental child psychology*, 128, 105-119.
- Boerma, T., & Blom, E. (2020). Effects of developmental language disorder and bilingualism on children's executive functioning: A longitudinal study. *Research in Developmental Disabilities*, 107, 103782.
- Buac, M., Gross, M., & Kaushanskaya, M. (2016). Predictors of processing-based task performance in bilingual and monolingual children. *Journal of communication disorders*, 62, 12-29.
- Byers-Heinlein, K., Burns, T. C., & Werker, J. F. (2010). The roots of bilingualism in newborns. *Psychological science*, 21(3), 343-348.
- Byers-Heinlein, K., & Garcia, B. (2015). Bilingualism changes children's beliefs about what is innate. *Developmental science*, 18(2), 344-350.
- Cantone, K. F. (2007). *Code-switching in bilingual children* (Vol. 296). Dordrecht: Springer, 53-80.

- Choo, A. L., & Smith, S. A. (2020). Bilingual children who stutter: Convergence, gaps and directions for research. *Journal of fluency disorders*, 63, 105741.
- Cirik, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 27-40.
- Cobanoglu, R., Capa-Aydin, Y., & Yildirim, A. (2019). Sources of teacher beliefs about developmentally appropriate practice: a structural equation model of the role of teacher efficacy beliefs. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(2), 195-207.
- Costa, A., & Sebastián-Gallés, N. (2014). How does the bilingual experience sculpt the brain?. *Nature Reviews Neuroscience*, 15(5), 336-345.
- Crivello, C., Kuzyk, O., Rodrigues, M., Friend, M., Zesiger, P., & Poulin-Dubois, D. (2016). The effects of bilingual growth on toddlers' executive function. *Journal of Experimental Child Psychology*, 141, 121-132.
- Çabuk, B., Er, B., Karageyik S., & Tokgöz, K. (2018) Okul Öncesi Dönemdeki İki Dilli Olan ve Olmayan Çocukların Okuma Yazmaya Hazırlık Becerileriyle İlgili Öğretmen Algılarının İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 12-43.
- Çelik, M. E. (2020) İki Dillilik ve Bulgaristan Türklerinin İki Dilliliği Üzerine Bir İnceleme. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(20), 241-262.
- Çetintaş, B. G., & Yazıcı, Z. (2016). Erken Çocukluk Döneminde Anaokulu ve Anasınıflarında İki Dilli Eğitim Uygulamaları ve Deneyimleri Üzerine Öğretmen Görüşleri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 6(2), 173-187.
- Demirdöven, G. H., & Okur, A. (2017). İki dilli Türkçe öğretmeni adaylarının iki dillilik olgusuna yönelik görüşleri (Duisburg/Essen Üniversitesi örneği). *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 774-805.
- Dixon, L. Q., Wu, S., & Daraghme, A. (2012). Profiles in bilingualism: Factors influencing kindergartners' language proficiency. *Early Childhood Education Journal*, 40(1), 25-34.
- Dos Santos, L. M. (2019). Bilingual English Education: Expectation of Parents Who Enrol Their Children in Bilingual Primary Schools. *International Journal of Instruction*, 12(4), 747-766.
- Engel de Abreu, P. M., Cruz-Santos, A., Tourinho, C. J., Martin, R., & Bialystok, E. (2012). Bilingualism enriches the poor: Enhanced cognitive control in low-income minority children. *Psychological science*, 23(11), 1364-1371.
- Garrity, S., Aquino-Sterling, C. R., Van Liew, C., & Day, A. (2016). Beliefs about bilingualism, bilingual education, and dual language development of early childhood preservice teachers raised in a Prop 227 environment. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 21(2), 179-196.

- Garrity, S. M., Aquino-Sterling, C. R., & Salcedo-Potter, N. (2019). Head Start educators' beliefs about bilingualism, dual language development, and bilingual education. *Bilingual Research Journal*, 42(3), 308-323.
- Gonzalez-Barrero, A. M., & Nadig, A. (2019). Brief Report: Vocabulary and Grammatical Skills of Bilingual Children with Autism Spectrum Disorders at School Age. *Journal of autism and developmental disorders*, 49(9), 3888-3897.
- Guiberson, M. (2013). Survey of Spanish parents of children who are deaf or hard of hearing: Decision-making factors associated with communication modality and bilingualism. *American Journal of Audiology*.
- Günday, R. (2013). Çok Dillilik ve Çok Kültürlülük Bağlamında Yabancı Dil Öğretimine Toplumbilimsel Yaklaşım. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(10), 313-330.
- Han, W. J. (2008). The academic trajectories of children of immigrants and their school environments. *Developmental psychology*, 44(6), 1572.
- Han, W. J. (2012). Bilingualism and academic achievement. *Child development*, 83(1), 300-321.
- Hartanto, A., Toh, W. X., & Yang, H. (2019). Bilingualism narrows socioeconomic disparities in executive functions and self-regulatory behaviors during early childhood: Evidence from the early childhood longitudinal study. *Child development*, 90(4), 1215-1235.
- Haukås, Å. (2016). Teachers' beliefs about multilingualism and a multilingual pedagogical approach. *International Journal of Multilingualism*, 13(1), 1-18.
- Heredia, R. R., & Altarriba, J. (2001). Bilingual language mixing: Why do bilinguals code-switch?. *Current Directions in Psychological Science*, 10(5), 164-168.
- Hirai, M., Dolma, S., Vernon, L. L., & Clum, G. A. (2021). Beliefs about mental illness in a Spanish-speaking Latin American sample. *Psychiatry Research*, 295, 113634.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi (24. bs.). *Ankara: Nobel Yayıncılık*, s: 77-79.
- Kubota, M., Chevalier, N., & Sorace, A. (2020). How bilingual experience and executive control influence development in language control among bilingual children. *Developmental science*, 23(1), e12865.
- Kritikos, E. P. (2003). Speech-language pathologists' beliefs about language assessment of bilingual/bicultural individuals. *American Journal of Speech-Language Pathology*.
- Madarova, S., & Laborda, J. G. (2020). Seven Common Misconceptions in Bilingual Education in Primary Education in Spain. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 15(2), 358-368.
- McLaughlin, B. (1995). Assessing Language Development in Bilingual Preschool Children. NCBE Program Information Guide Series No. 22.

- Mifsud, C. L., & Vella, L. A. (2018). Teacher agency and language mediation in two Maltese preschool bilingual classrooms. *Language, Culture and Curriculum*, 31(3), 272-288.
- Milne, R., & Clarke, P. (1993). Bilingual Early Childhood Education in Child Care and Preschool Centres.
- Oades-Sese, G. V., Esquivel, G. B., Kaliski, P. K., & Maniatis, L. (2011). A longitudinal study of the social and academic competence of economically disadvantaged bilingual preschool children. *Developmental psychology*, 47(3), 747.
- Özkara, Y. (2014). Temel Eğitime Başlayan İki ve Tek Dilli Çocukların Türkçe Sözcük Dağarcığının Karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 265-277.
- Pliatsikas, C., Meteyard, L., Verissimo, J., DeLuca, V., Shattuck, K., & Ullman, M. T. (2020). The effect of bilingualism on brain development from early childhood to young adulthood. *Brain Structure and Function*, 225(7), 2131-2152.
- Porto Currás, M., Bolarín Martínez, M. J., & Lova Mellado, M. (2020). Programas bilingües en centros de Educación Primaria, ¿qué dicen los docentes implicados en su desarrollo?.
- Rodríguez, M. (2015). Families and Educators Supporting Bilingualism in Early Childhood. *School Community Journal*, 25(2), 177-194.
- Roseberry, C., & Hedge, M. (2006). An Advanced Review of Speech-Language Pathology.
- Romanowski, P., & Jedynak, M. (Eds.). (2018). *Current Research in Bilingualism and Bilingual Education* (Vol. 26). Springer.
- Saydı, T. (2013). Avrupa Birliği Vizyonuyla İkidillilik, Çokdillilik ve Eğitimi. *Journal of International Social Research*, 6(28).
- Scherger, A. L. (2018). German dative case marking in monolingual and simultaneous bilingual children with and without SLI. *Journal of communication disorders*, 75, 87-101.
- Schwartz, M., Moin, V., & Leikin, M. (2012). Lexical knowledge development in the first and second languages among language-minority children: The role of bilingual versus monolingual preschool education. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 15(5), 549-571.
- Schwartz, M., & Shaul, Y. (2013). Narrative development among language-minority children: The role of bilingual versus monolingual preschool education. *Language, Culture and Curriculum*, 26(1), 36-51.
- Scotton, C. M., & Ury, W. (1977). Bilingual strategies: The social functions of code-switching.
- Soh, O. K., Azman, H., & Ho, S. M. (2020). A Systematic review on bilingualism and language processing from 2015-2019. *3L: Language, Linguistics, Literature®*, 26(1).

- Sönmez, H. İki Dilli Türk Çocuklarının Avrupa'daki Ükelere Göre Türkçe Eğitimleri ile İlgili Bir Literatür Değerlendirmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 12-33.
- Süverdem, F. B. & Ertek, B. (2020). İki Dillilik ve İki Kültürlülük: Göç, Kimlik ve Aidiyet. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6(2), 183-207.
- Şahin Sak, İ. T. , & Sak, R. (2017) Gelişime Uygun Uygulamalar İnanç Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 346-362.
- Taeschner, T. (2012). *The sun is feminine: A study on language acquisition in bilingual children* (Vol. 13). Springer Science & Business Media.
- Tanrikulu, L. ve Günay, C. Ö. (2019). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Çocuklarda İki Dillilik Problemi: EJERCongress 2019 Bildiri Kitabı*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Tavil, Z. M., & Isisag, K. U. (2008). Parents' attitudes towards bilingual kindergartens. *Ekev Academic Review*, 12(36), 313.
- Uzundağ, B. A., & Küntay, A. C. (2017). İki dillilik gelişen zihni farklı şekillendirir mi. *Aklın çocuk hali: Zihin gelişimi araştırmaları içinde*, 40-65.
- Van Deusen-Scholl, N., & May, S. (Eds.). (2017). *Second and Foreign Language Education*. Springer International Publishing.
- Werker, J. F., & Byers-Heinlein, K. (2008). Bilingualism in infancy: First steps in perception and comprehension. *Trends in cognitive sciences*, 12(4), 144-151.
- Wood, C., Diehm, E. A., & Callender, M. F. (2016). An investigation of language environment analysis measures for Spanish-English bilingual preschoolers from migrant low-socioeconomic-status backgrounds. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 47(2), 123-134.
- Yazıcı, Z., & İltar, B. G. (2008). Okul Öncesi Dönemdeki İki Dilli/Çok Dilli Çocukların Dil Kazanım Süreci. *Dil Araştırmaları*, 3(3), 47-61.
- Yazıcı, Z., & Temel, Z. (2011). İki Dilli ve Tek Dilli Çocuklarda Dil Gelişimi Okuma Olgunluğu İlişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(22), 145-158.
- Yılmaz, F., & Şekerci, H. (2016). Ana dil sorunsalı: Sınıf öğretmenlerinin deneyimlerine göre ilkökul öğrencilerinin yaşadıkları sorunlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 47-63.

EKLER

Ek 1. Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Araştırmaya dahil edilebilmesi için lütfen soruları eksiksiz yanıtlayınız. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Yaş:

Cinsiyet:

Kadın ( )

Erkek ( )

Ad-soyad (baş harfleri):

Eğitim durumu:

Lisans mezunu ( )

Yüksek lisans mezunu ( )

Doktora mezunu ( )

Diğer ( )

Diğer ise lütfen belirtiniz (örn. önlisans vb.):

Meslek:

Bu alanda (okul öncesi öğretmeni olarak) kaç yıldır çalışmaktasınız?

Hangi ilde çalıştınız veya çalışıyorsunuz?

Meslek hayatımda iki dilli(örn. Arapça- Türkçe dillerini kullanan) bir çocukla en az bir kere çalıştım.

Evet ( )

Hayır ( )

İkidilli çocuklarla çalışmaktayım.

Evet ( )

Hayır ( )

Çevremde iki dilli bir çocuk olduğu için gelişim sürecini yakından takip edebilme şansım oldu.

Evet ( )

Hayır ( )

İkidilli çocuklarla ilgili bir derse\seminere\eğitime katıldım.

Evet ( )

Hayır ( )

İkidilli çocukların gelişimiyle ilgili bir eğitim almanın faydalı olduğu düşüncesindeyim.

Evet ( )

Hayır ( )

Yurtdışında yaşadınız mı ya da yaşıyor musunuz?

Evet ( )

Hayır ( )

Yurtdışında yaşadığınız veya yaşıyorsanız lütfen süresini belirtiniz:

Anadilinizi lütfen belirtiniz:

İkinci bir anadiliniz var mı? (Anadiliniz Türkçe ise, Türkçe dışında ikinci bir anadiliniz var mı?)

Evet ( )

Hayır ( )

Türkçe dışında konuşabildiğiniz dilleri -varsa- lütfen yazınız:

İkinci bir dili konuşabiliyorsanız bu dili akıcı şekilde konuşabiliyor musunuz?

Evet ( )

Hayır ( )

Ek 2. İki Dillilik, İki Dilli Eğitimi ve İki Dil Öğretimi İnançları Anketi

İki Dillilik, İki Dilli Eğitimi ve İki Dil Öğretimi

Lütfen aşağıdaki soruları 1-5 arasında puanlar vererek yanıtlayınız.

Lütfen soruları dikkatlice okuyarak en uygun bulduğunuz şıkkı işaretleyiniz. Her soruyu yanıtlamanız veri kaybı olmaması açısından önemlidir. Bilimsel bilgiye sunduğunuz katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Kesinlikle katılıyorum(5), Katılıyorum(4), Emin değilim(3), Katılmıyorum(2), Kesinlikle katılmıyorum(1)

1. Akıcı bir şekilde iki dil konuşabilen çocuklar, tek dil konuşabilen çocuklara göre belirli bilişsel avantajlara sahiptir.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
2. İki dilli çocuklar problem çözmede daha başarılıdır, daha yaratıcıdır ve başka bir kültürün üyelerine karşı daha hoşgörülüdürler.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
3. Aynı anda iki dil öğrenen çocukların dil gelişimi gecikmelidir ve bu çocukların dil bozukluğu yaşamaları daha olasıdır.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
4. Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenen çocuklar kendilerini hangi kültürle özdeşleşeceklerini bilemedikleri için kendilerini sosyal ve kültürel olarak dışlanmış hissedebilirler.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)

5. Yüksek düzeyde iki dillilik kullanışıdır, meslek hayatında avantaj sağlar.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
6. İki dilli çocuklar kültürel olarak daha duyarlı olma eğilimindedirler ve başkalarının bakış açılarını da daha iyi anlayabilirler.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
7. Çocuğun anadilini ve kültürünü sürdürmesi gerekir.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
8. Aynı anda iki dil öğrenmek bebekler için kafa karıştırıcıdır ve onların bilişsel becerilerinde bozukluklara yol açar.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
9. Küçük yaşlarda aynı anda iki dil öğrenmek çocuğun sosyal gelişimini olumsuz etkileyebilir.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
10. Türkçe konuşan çocuklara Türkçe ile birlikte başka bir dilin konuşulması ve öğretilmesi kafa karışıklığına neden olabilir.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)

<p>11. Öğretmenler/bakım verenler çocuklarla konuşurken iki dili de dönüşümlü kullanırlarsa, çocuklar her iki dili de yeterince iyi öğrenemeyebilirler.</p>	<p>Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)</p>
<p>12. Aynı anda iki dil öğrenimi mümkün olduğunca erken başlamalıdır. Çünkü küçük çocuklar, büyük çocuklara ve yetişkinlere göre, dil öğrenmeye daha yeteneklidirler.</p>	<p>Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)</p>
<p>13. Küçük bebeklerin beyinleri yalnızca bir dil öğrenecek donanıma sahiptir.</p>	<p>Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)</p>
<p>14. İki dilli küçük çocuklar dilleri birbirinden ayıramaz, yeni insanlarla etkileşime girdiklerinde hangi dili kullanacaklarını bilemezler.</p>	<p>Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)</p>
<p>15. Tüm bebekler birden fazla dil öğrenme kapasitesi ile doğarlar.</p>	<p>Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)</p>
<p>16. Çocuklarla Türkçe dışında bir dilde konuşmak, Türkiye'deki akademik başarı şanslarını olumsuz etkileyecektir.</p>	<p>Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)</p>

17. Küçük çocuklara iki dilli eğitim veren programlara ödeme yapmak vatandaşlar ve ebeveynler için para kaybıdır.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
18. Türkiye’de yaşıyoruz, dolayısı ile eğitim dili Türkçe olmalıdır.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
19. Kültürel farkındalık ve duyarlılık çocukların sahip olması gereken önemli özelliklerdir.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
20. Eğitimde yalnızca Türkçe kullanımını desteklemek bir tür önyargıdır.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)
21. Düşük sosyoekonomik düzeydeki çocuklarla ikinci bir dil öğrenmek zayıf dil becerileri ile sonuçlanacaktır.	Kesinlikle katılıyorum(5) Katılıyorum(4) Emin değilim(3) Katılmıyorum(2) Kesinlikle katılmıyorum(1)